

rum bonorum dominium retineat. Nonne uxor domina est bonorum parapherorum? At quanto potiore gaudet iure ad rem conjugalem? In hoc iure contingit aequales sunt; nec quantum ad hoc vir est mulieris caput, sive dominus. Idcirco quaecumque vota a marito emissia, si officio matrimoniali obliunt, irritare uxor potest. Excepit D. Thomas suo tempore votum peregrinationis Hierosolymitane in subdium Terrae sanctae: quia, inquit in IV. dist. xxxii. art. 4. ad 1. uxor debet esse continere ad tempus subvertendum necessitati generalis Ecclesiae. Idem dicendum nunc esset, si simili occurreret ratio publicae utilitatis, sive temporalis, ut defensionis patriae, sive ecclesiasticae, ut bellum aduersus impunitas religionem. Alia pariter vota quae matrimoniali iuri non nocent, irritare uxor nequit.

XVII. Quaest. XI. *Votum emissum a marito non petendi debitum valet ne uxor irritare?* Resp. Adfirmat Layman, Trullenchus, Rodriguez, Henriquez, & alii: quia uxores contra pudorem a natura insitum cogenerent debitum temper petere. At ratio istaec nimis est imbecilla. Quandoquidem nullum ius habet uxor obligandi maritum ad debiti petitionem. Illum obligare nequit ut petat, led solum ut reddat. Satis est ut maritus peratus semper sit ad solvendum rogatus. Licet autem voto ligatus sit, ut non valeat petere (ad quod utique non tenetur) temper tamen paratus, & promptus esse debet ad reddendum, quoties fuerit postulatus. Haec opinio vera est, eamque plures delendant. Dissuadenda tamen maritis sunt, & uxoriibus similia vota.

XVIII. Quaest. XII. *Prasatum mariti votum licitum ne foret, & prudens?* Resp. Pleurumque, & fore semper illicitum foret tale votum: tum quia nimium uxori molestum esset, tum quia votens periculo illud violandi se se exponeret, cum non posset in alio lecto cubare abique coniugis consensu. Porro haec tam propinqua habitatio fortassis afferret peccandi periculum.

XIX. Quaest. XIII. *An uxor possit irritare votum quod maritus emisit, ferendi habitum Eremitae, vel alicuius Religiosis?* Resp. Adfirmant communiter Auctores, eo quod eiusmodi votum praerudicari uxori: talis namque delatio habitus horrorem ingerit, & amorem conjugalem minuit; quin ad animorum separationem viam sternit. Neuter ergo coniugium sine alterius consensu valet habitum laicale in habitum Eremitae, sive religio-

simum D. Francisci, D. Dominici &c. commutare, nec votum commutandi edere: & si votum emissum fuerit, uterque ius habet irritandi.

XX. Quaest. XIV. *Valet ne uxor irritare mariti vota, erogandi amplas elemosinas, polixas praes fundendi, crebra teinuta praegendi?* Resp. Cum vir administrationem absolutam familiae habeat, omniumque domesticorum bonorum dominium, planum est, uxorem non posse prasatum elemosinarum votum dirimere, etiam in damnum familiae cederet. Si vero votum eiusmodi bona tangeret ipsius uxoris, eadem distribuere; ex hac parte nullum esset, neque egeret irritatione, quemadmodum nullum similiter foret, si iustitiam laderet, bona prodigendo. Vota namque, sicut & iuramenta, vincula non sunt iniquitatis. Vota vero precum, & ieiuniorum adeo frequentium quae corpus mariti extenuant, ipsi quoque ad debitum reddendum inuentum redderent, uxor irritare posset, veluti noxia iuri matrimoniali.

XXI. Quaest. XV. *Potest ut uxor votum longe peregrinationis a marito emissum irritare?* Resp. Adfirmat communis sententia: quia esset in praerudicium uxoris, ut dicitur supra est. Excepitur votum peregrinationis Hierosolymitanae, aut simile in bonum publicum editum ad tempus. De peregrinatione Hierosolymitana habetur in cap. Ex nulla §. In tanta, & cap. Quod super his de votis. Secus dicendum, si votum emissum fuisset causa solius arbitariae devotionis, ut nunc fieret. Privilegio enim canonis nunc non gauderet maritus: quia nunc non adest causa pergenidi Hierosolymam ob bonum publicum. Quamvis & tunc, quando causa recuperandi Terram sanctam votum mariti emittentur, disputabant Theologi, an licite maritus illud votum implere posset personaliter, quando uxor nollet eum comitari, essetque valde iuuenis, atque a viro aliens periculo inconscientia exposita remaneret. Plures negabant, posse tunc maritum votum implere, quia iure naturae teneat satisfacere debito prius contracto. Sed nunc non occurrit ratio de hoc disputandi. Dicitur est supra, iterumque dicimus, teneri uxorem ad continentiam ob aliquid grave bonum publicum defendendum, vel desperatum recuperandum. Sed haec rarissime eveniant: ideo a prolixiori sermone abstinendum.

XXII. *Vota a marito emissia ante matrimonium suscipi ab uxore queant, si coniugali iuri repugnant; irritari autem non possunt.*

sunt. Quae facta fuerunt post matrimonium cum expressa licentia, & deliberato consensu eisdem uxoris, irritari non possunt; quidquid alii dicunt.

CAPUT VII.

De potestate dominorum in vota servorum.

Dislinguendi sunt famuli a servis. Famuli dicuntur qui conducti a dominis, pacto pretio, iisdem intersunt. Illi dicuntur proprii iuris, vel sub potestate patriae, aut curatoris constituti. Eorum vota non pendunt a dominorum voluntate, sed firma sunt, & rata, nullo habito ad dominorum voluntatem respectu. Possunt tamen modo domini famulorum vota suspendere: si haec debitum sibi servitium impediunt: ipsique servi possunt aut executionem differre, aut a dominis recedere. Idcirco de his in prasentia sermo non est. II. Servi praes accepti sunt mancipia in servitium redacta. Ili servi libertate nulla fruuntur: & ideo de illorum votis inquirimus. Omnia servorum vota irritatione esse obnoxia contendit prima sententia, quae evincit potest ex l. 11. ff. de possessione ubi dicitur: *Filius enim familias, vel servus sine patris, dominique auctoritate voto non obligatur.* In hanc eandem sententiam concedere videtur D. Thomas in IV. dist. xxxviii. quaest. 1. art. 1. quae iustine ultim. ad 3. Servus, inquit, non est exemptus aliquo tempore a servitio domini sui; & ideo nullum tempus est ei vacans, qui possit quaelibet facere. Et quia omne votum est aliquo tempore complendum, ideo sicut nec servus, ita nec Religiosus aliquid votum emittitere potest absque consensu sui superioris.

III. Secunda sententia suffinet, nulla servorum vota irritari a dominis directe posse. Quoniam, licet servorum corpora subdita dominis sint, animae tamen illorum dominio non subiciuntur. Nihilominus indirecte possunt domini irritare vota servorum, quatenus haec obsequio, & servitii sibi prestande officere queunt. Tertia sententia docet, dominos omnia servorum vota irritare posse, voto castitatis excepto: quia omnia vota, praeter votum castitatis, indigent aliquo temporis tractu pro sui executione.

IV. Paucis rem haec expediunt. Dominus valet irritare omnia ea vota quae servitium, & obsequium a servo sibi exhibendum impediunt. Ratio evidens est. Dominus ius habet ut servitium officia sibi a servo

praestentur. Ergo ea vota quae huic iuri repugnant, irritationi domini voto subiecta. Haec est sententia quam docet Angelicus loc. cit. & 2. 2. quaest. lxxxviii. art. 8. ad 2. & q. civ. art. 5. in corp. ubi haec habet. *Teneatur autem homo homini obedire in his quae exterius per corpus sunt agenda; in quibus tamen secundum ea quae ad naturam corporis pertinent, homo homini obedire non tenetur, sed solum Deo: quia omnes homines natura sunt liberi, puta in his quae pertinent ad corporis sustentationem, & proli generationem. Unde non tenentur nec fratri dominis, nec fratri parentibus obedire de matrimonio contrahendo, vel virginitate servanda, aut aliquo alio huiusmodi. Sed in his quae pertinent ad dispositionem actuum, & verum humanitatem, tenetur subditus suo superiori obedire secundum rationem superioritatis; sicut miles duci exercitus in his quae pertinent ad bellum; servus domino in his quae pertinent ad servilia opera exequenda; filius patri in his quae pertinent ad disciplinam vitam, & eorum domesticam; & sic de aliis.* In his ultimis verbis universalem doctrinam tradit pro omnibus qui superioris potestati sunt subiecti, docetque, vota eorum qui superioribus subduntur, valida esse, quoties non officiant iuri reddendo. Sententiae D. Thomae subfisciant Sotus Lib. VII. de iust. quaest. 111. art. 1. ad 2. Navarrus in Manual. cap. xii. nu. 64. Suarez Tom. II. de Relig. Lib. III. de voto cap. vii. n. 10. & Lib. VI. cap. 111. num. 2. Azorius Lib. XI. cap. xvi. quaest. viii. Sayrus Lib. VI. Chro. Reg. cap. v. n. 7. Lessius Lib. II. cap. xl. dub. 10. nu. 82. Valentia 2. 2. q. lxxxviii. disp. vi. puncti. 6. Bonacina disp. vi. quaest. 11. puncti. 7. §. 2. num. 7. Prado cap. xxxi. quaest. xliii. §. 5. n. 89. Tamburinus Lib. III. cap. xvi. §. 3. num. 45. Leander tract. 1. disp. xvi. q. cl. Sanchez Lib. IV. cap. lxxxvi. num. 2. Salin. tract. xvi. cap. 11. puncti. 7. num. 63. alique plures.

V. Disputari solet, an directa, vel indirecta haec votorum irritatio dicenda sit. Sed dissidium nullius est momenti. Siquidem iuxta diversas notiones quas quilibet sibi effinit, diversam quoque sententiam propugnat. Ut mihi similibus videretur, indirecta potius irritatio dicenda est: quia dominus nullum in servorum voluntatem dominium habent; sed tantum in materiam, seu operationes eorum corporales voto subiectas. Sed non est cur fufus de hoc differere debeamus.

VI. Itaque domini nequeant servorum ir-

ritate vota castitatis, precum, ieiuniorum, que non officium debito obsequio; nec vota de servandis preceptis divinis, & ecclesiasticis; nec vota elargiendi elemosinas de bonis quorum dominum servi habent: nec vota emissa tempore servitutis, sed implenda post comparatam libertatem; nec denique vota emissa ante servitutem, sed solum ea suspendere possunt. Quid de uxore domini dicendum? Si servus uxoris domini sit, pertinetque ad eiusdem bona parapherna, quorum non dominum modo, sed etiam administrationem habet; servorum vota irritare valet eo modo quo maritus. Uxores autem dominorum vota servorum irritare absolute nequeunt, eo quod regimen familiae mariti solum exercent: qui idcirco irritare vota servorum valet, quia huic regimini incommoda sunt.

VII. Filifamilias qui servus habent eum bona spectantia ad peculium castrense, cuius & dominum, & administrationem habent, possunt illorum vota irritare, quoniam sunt veri & absoluti domini; dummodo tamen filifamilias puberes fuerint. Secus dicendum, si servi pertineant ad peculium profecium, quia tunc solus pater, qui dominum, & administrationem talis peculii habet, irritare illorum vota possit. Si vero servi spectent ad peculium adventitium, etiam tunc pater solus irritare vota potest: nisi votum sit adversus dominium: quo in casu & filius, quia dominus, & pater, quia administrator, poterunt vota domino talis peculii infesta dirimere. Pupillus, & minor, qui careant tutore, & curatore, servorum vota irritare poterunt, secus, si tutorem, & curatorem habent.

CAPUT VIII.

De votorum relaxatione vi dispensationis.

I. **P**lura que vim, naturam, & notionem dispensationis spectant, in tractatu de legibus discussa reperies. Quare his omnibus nunc missis, statim quaestiones solvendas proponimus, que directe ad nostrum attinent institutum.

II. **Q**uest. I. An in Ecclesia sit facultas dispensandi ad obligationem votorum, & iuramentorum? Resp. Anunt omnes communitur Catholici: & eruitur ex Matth. vi. Tibi dabo claves regni celorum: quodcumque solveris super terram, erit solutum & in caelis. Item xvii. Amen dico vobis, quaecumque solveritis super terram, erunt soluta & in

caelis. Quae verba generalia cum sint, & indefinita, perperam quis eadem restringere contenderet, & coartare ad quaedam dumtaxat peculiaria debita relaxanda. Assertio constat etiam ex cap. de peregr. & cap. Venientis, & cap. Non est, & cap. Et multa, xent. de voto, & voti redemptione. Quod hoc ratiocinium Angelicus confirmat 2. 2. q. lxxxviii. art. 10. Qui vover, quodammodo sibi statuit legem; obligans se ad aliquid quod est secundum se, & ut in pluribus bonum. Postquam contingere quod in aliquo casu sit vel simpliciter multum, inutile, vel minus boni impeditivum; quod est contrariationem eius quod cadit sub voto. Et ideo necesse est quod determinetur in tali casu votum non esse servandum. Et, si quidem absolute determinatur votum aliquod non esse servandum, dicitur dispensatio voti; si autem pro hoc quod servandum erat, aliquid aliud imponitur, dicitur commutatio voti. Unde minus est votum commutare, quam in voto dispensare. Utrumque tamen in potestate Ecclesie consistit.

III. **Q**uest. II. Penes quos residet haec facultas dispensandi ad obligationem votorum? Resp. Penes Praelatos Ecclesiae haec residet potestas. Quod Angelicus 2. 2. q. lxxxviii. art. 12. declarat his verbis. *Quasi. lxxxviii. art. 12. declaratur his verbis. Votum est promissio Deo facta de aliquo quod sit Deo acceptum. Quod sit autem in aliqua promissione acceptum ei cui promittitur, ex eius potestate arbitrio. Praelatus autem in Ecclesia gerit vicem Dei: & ideo in commutatione, vel dispensatione votorum requiritur Praelati auctoritas, qui in persona Dei determinat quid sit Deo acceptum, secundum illud II. ad Corinth. ii. Nam & ego, quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi. Et signanter dicit, propter vos, quia omnis dispensatio petita a Praelato debet fieri ad honorem Christi. Praelati igitur vicem Dei gerunt. Porro, cum vota facta sint in obsequium Dei, planum est Praelatos posse cuiusmodi vota relaxare: quisque enim remittere valet ea que in suum obsequium promissa sunt. Vota sunt promissiones factae in obsequium Dei. Ergo Deos ipse, iure qui Dei vires gerit, vota potest relaxare.*

IV. Haec potestas spiritualis est, & iurisdictionis, non ordinis. Quare Episcopus electus, & confirmatus, licet non sit ordinibus sacris insignitus, dispensare in votis potest. Vi iuris ordinarii personis dumtaxat ecclesiasticis competit: quoniam haec potestas spectat externum regimen, & gubernationem Ecclesiae.

V. **Q**uest.

V. **Q**uest. III. *Quid sit dispensatio voti?* Resp. Iuxta communem definitionem est ablatio vinculi voti facta nomine Dei ab habente iurisdictionem spiritualem in foro externo propter aliquam rationabilem causam. Definitio ita clara est, ut explicatione non eget.

VI. **Q**uest. IV. *Quomodo haec vinculi ablatio efficiatur?* Resp. Dispuitur hic Theologis solent, quomodo haec vinculi ablatio fiat. Plures contendunt, Pontificem, ceterosque Praelatos relaxare ipsum ius divinum, & naturale: quod contingit, dum superior cognoscit firmum, & ratumque votum esse, atque obligare etiam in hoc peculiari casu; ob gravem tamen causam eiusmodi obligationem iure naturali iniviam rescindit, & aufert. Sanchez enim Lib. IV. Sum. cap. xxxvii. num. 14. sustinet, quod dispensatio in voto fit vera iuris divini naturalis relaxatio, quo id votum obligat. Quippe concessa est Ecclesiae facultas a Christo Domino dispensandi, relaxando vere obligationem iuris divini naturalis, ut ex voluntate humana, non dispensata in universum, ut id ius non obliget; sed in peculiari casu occurrente relaxando eius obligationem ex causa iusta. Dura satis, & aspera mihi videtur loquendi ratio. Si enim potestas ecclesiastica vere ius divinum naturale relaxare valet; quidni & sacramentorum vincula? Quidni veram etiam matrimonium dirimere poterit? Quod piis auribus non bene sonat.

VII. Inherendum ergo doctrinae, modestaque, & caute loquendi rationi qua utitur Angelicus 2. 2. quest. lxxxviii. art. 10. ad 2. Dicendum, quod sicut ex iure naturali, & precepto divino tenetur homo implere votum; ita etiam tenetur ex eisdem obediere superiorum legi, vel mandato. Et tamen, cum dispensator in aliqua lege humana, non iure legi humanae non obediatur, quod est contra legem naturae, & mandatum divinum; sed fit ut hoc, quod erat lex, non sit lex in hoc casu. Ita etiam auctoritate superioris dispensantis fit ut hoc quod continebatur sub voto, non contineatur, inquantum determinatur in hoc casu, hoc non esse congruum materiam voti. Et ideo, cum Praelatus Ecclesiae dispensat in voto, non dispensat in precepto iuris naturalis, vel divini; sed determinat id quod cadebat sub obligatione deliberationis humanae, quae non potuit omnia circumspicere. Cautior, securior, & verior est doctrina isthaec. Angelicus enim ex Patrum, & ipsius Ecclesiae sensu, quem melius ac praestantius multo posterioribus Casuistis, & Theologis affectus est;

loquitur. Verum de hoc fusius suo loco. VIII. **Q**uest. V. *Qui facultate dispensandi vota possit, valet ne quoque eadem commutare?* Resp. Sermo haud est de illis Praelatis qui potestate ordinaria donati sunt in votis dispensandis: quoniam nulla de istis difficultas est: competunt namque et istos omnes & dispensare, & commutare vota posse. Quippe commutatio minor est dispensatio: quare qui valet dispensare, potiore iure potest commutare. Dispensatio ad solos concessa delegatos, qui privilegio a superiore concessi virtute dispensandi facultate ornati sunt; ut quodam summis Pontificibus bullam, iubilum, aliudve concedit indultum ministris sacramenti penitentiae dispensandi in votis. Porro ex concessione dispensandi inferri facultatem commutandi negant Sanchez Lib. IV. cap. lxxxviii. num. 4. & 5. Valentia 2. 2. dif. vi. quest. vii. punct. 7. Azorius Lib. XI. cap. x. quest. xv. vi. alique. Ducuntur in hanc opinionem, quod istae duae facultates sint omnino disparatae, & diversi generis; atque adeo una sub altera neutquam comprehendatur. Unde concludunt, eum qui unam concedit, eo ipso alteram non impertiri.

IX. Contraria tamen opinio communior, & probabilior est: quia principium cui sententia illa innititur, veritate caret. Dispensatio, & commutatio eandem omnino voti relaxationem inspicunt; licet dispensatio amplior sit ipsa commutatione. Unde ergo colligitur, res esse disparatas, generique diversi? Non alia sane diversitas inter has duas intercedit facultates, nisi quod dispensatio perscissor est, & latus patens; commutatio vero inferior, & magis limitata. Ceterum in eodem relaxandi voti genere sistent ambae, cum solo hoc discrimine, quod dispensatio plus, commutatio minus relaxat. Porro ex regi. iur. 53. habetur: *Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus; quando plus, & minus sui eodem continentur genere.* Et hanc opinionem docent Soto Lib. VII. de iust. quest. iv. art. 3. Barbosa de potestate. Episc. II. Part. alleg. xxxviii. n. 13. Prado cap. xxxi. quest. xv. n. 48. Raphael de la Torre 2. 2. quest. lxxxviii. art. 12. disp. 1. n. 7. Catropalensis tract. xv. disp. 11. punct. 14. n. 4. Lessius Lib. II. cap. xl. dub. 16. num. 108. Suarez Lib. VI. cap. xii. n. 9. Laymanus Lib. II. tract. iv. cap. viii. num. 20. Diana III. Part. tract. v. misc. resol. 25. Salmanticensis tract. xvii. cap. 11. punct. 9. num. 81.

CA.

CAPUT IX.

Quibus iure ordinario potestas dispensandi in votis conveniat.

I. Dispensatio votorum, quæ, ut dictum est, non ordinis, sed iurisdictionis spiritualis est fructus, omnibus & solis Prælati Ecclesiæ, iurisdictionem in subditos habentibus, competit. Quare nec Principes sæculares, nec Prioris, vel Abbatibus, nec Parochi, simpliciter Presbyteri facultate possunt dispensandi in votis: eo quod non sint simpliciter Prælati, nec iurisdictionem spirituales in foro externo habeant.

II. Potestas isthæc delegari, vel committi potest omnibus Sacerdotibus, & Clericis prima tonsura insignitis, dummodo coniugati non sint. Quia potestas dispensandi iurisdictionis, non ordinis est. At, quia spiritualis, & ecclesiastica est, in persona dumtaxat ecclesiastica residere potest. Clericus autem prima ornatus tonsura persona ecclesiastica est: fieri siquidem potest Vicarius generalis Episcopi, ab excommunicatione in foro exteriori absolvere, & excommunicationem infligere valet. Clericus autem coniugatus non reputatur persona ecclesiastica; sed solum privilegio canonis fruitur, servatis quibusdam conditionibus, suo loco explicandis. Summus tamen Pontifex etiam clerico coniugato hanc dispensandi facultatem impertiri valet: quia leges omnes ecclesiasticas moderari, applicare, & coarctare pro temporum opportunitate, & ex rationabili causa potest.

III. Hæc potestas primum in summo Pontifice, tamquam in supremo, & universali Ecclesiæ Pastore, & Capite, Christianique Vicario residet: deinde in Concilio generali, in summi Pontificis Penitentiario, cuius officio adnexa est iure ordinario, in Legatis a latere, in Nunciis pontificis respectu totius provinciarum, aut regni: in Archiepiscopis, in Capitulo cathedrali, Sede vacante, in Abbatibus iurisdictionem quasi episcopalem habentibus, in omnibus Prælati Regularium relate ad suos subditos. Hi omnes iure ordinario cum suis subditis dispensare valent in votis tum personalibus, tum realibus omnibus, exceptis retervatis, de quibus infra dicetur. Cardinales autem protectores Ordinum nequeunt iure ordinario dispensare in votis, quia ut tales iurisdictionem in subditos designatos non habent.

IV. Vota communitatis dispensari possunt ab Episcopo, iusta occurrente causa, si ser-

mo sit de illis qui re vota ediderunt. Successores vero qui non voverunt, quive ad votum altinguntur, non vi voti, ut dictum superius est, sed solummodo ex precepto, & lege Episcopi, pro eiusdem Episcopi arbitrio dispensari queunt. Quare nec voverentes, nec populus, inconsulto Episcopo, a votis, vel iuramentis communitatis se eximere iure valent.

V. Quæst. I. *An qui aliis dispensationem valet a voto concedere, possit quoque sibi ipsi idem applicare privilegium?* Resp. Sermo est de his omnibus quos iure ordinario in votis dispensare posse statutum cum suis subditis, utrum valeant pariter se committipis dispensare. Convenit penes omnes, summum Pontificem id prælati posse, eo quod superiorum, ad quem recurrit, nullum habeat. Sapius tamen erit ut, sicuti pro criminum absolutione Confessarium sibi deligit, ita quoque eidem potestatem conferat locum dispensandi in votis. De ceteris Prælati diffiduum est inter Theologos.

VI. Salmanticenses tract. XVII. cap. II. punct. 9. n. 79. sustinent, Prælatos quocumque qui cum aliis dispensare valent, eodem locum ipsis uti posse privilegio. Laudant pro hæc opinione Sanchez, Bonacium, Bartholomæum a S. Faustis, Pradum, Fagundes, Tullerium, Azorium, Rodriguez, Fagundes, Trullenchum, & Franciscum Suarez. Tanti res non est ut omnes Auctores illos expendam. Ad Suarez quod attinet, cuius auctoritatem magni semper facio, non modo hanc opinionem ipse non defendit; sed conceptis verbis oppositam docet loco ab ipsismet Salmanticensibus laudato, nempe Tom. II. de Relig. Lib. VI. de vot. cap. XI. num. 5. ubi hæc habet, „Si vero fuerit Regularis Prior Guardianus, & similes, a Provinciali; hic a Generali, vel Commisario, si eum habuerit; & denique inferior a superiore dispensandus est: quia superior habet in inferiorum Prælatum iurisdictionem, & non e converso, neque idem in seipsum. Prælatum autem supremum Religionis, ut Generalis, a tota Religione, quæ illi superior est.“ De Episcopo vero numero præcedenti sub finem hæc scribit. *Nisi ergo consuetudo Episcoporum talem facultatem ostendat, iure ordinario a Pontifice in hac dispensatione pendem: quia illi in his spiritualibus subiacentur.* Martinez quoque de Prado, quem pro se allegant Salmanticenses, huic contrarie opinioni favet, quando ad superiorem recurrit patet: quod de superioribus Regularium admittat quoque citatus Trullenchus Lib.

II. cap. 11. dub. 38. n. 17. Igitur probabilius nobis est, Prælatos quoque in votorum dispensationibus ad suos respective, ut dicitur, superiores recurrere debere: quia merito iudicium exercere vere ac proprie valet. Ratio contrarie sententiae, quod alioquin superiores deterioris forent conditionis, si nequirent secum ipsi dispensare in votis, nulla est. Quoniam tam Prælati, quam subditi aequaliter legibus sunt subiecti, licet diverso modo. Quare quemadmodum subditi a suis Prælati immediatis, sic isti a suis Prælati superioris ordinis dispensari debent.

CAPUT X.

De potestate Prælatorum regularium in dispensandis votis subditorum.

I. Quæ communia sunt, præmittamus opus est. Quæ valent Episcopi cum subditis suæ diocesis, ea possunt Regulares cum suis subditis, videlicet Generales in toto ordine, Provincialis in tota provincia, & superiores domorum in tota familia. Quoniam comparate ad suos subditos, omnes isti iurisdictionem quasi episcopalem habent: unde etiam eadem delegare possunt. Quemadmodum ergo censuras ferre, & ab eisdem absolvere, ita in votis omnibus dispensare possunt, quinque exceptis in quæ nullam habent potestatem. Quin superflua in hæc quinque vota potestas foret: nam duo prima castitatis, & Religionis, dispensationi subiecta minime sunt; vota autem triplicis peregrinationis fieri nequeunt a Religiosis, & facta nulla sunt.

II. Quæst. I. *An Prælati regulares dispensare valeant in subditorum votis emissis cum licentia maiorum Prælatorum?* Resp. Dictum supra est, non posse sine causa Prælatos irritare vota a subditis cum eorum licentia edita; quamvis oppositum plures sentiant. Ad dispensationem tamen quod attinet, nulla est difficultas, quod possint dispensare in votis illi ipsi Prælati qui licentiam sunt impertiri. Licentia siquidem data spirituali iurisdictioni nullam infert detrimentum. De votis autem editis cum licentia maiorum Prælatorum non una est Theologorum sententia. Aliqui negant Prælatum in eiorum dispensare posse in eiusmodi votis. Communis, & vera sententia admittit: quia, quamvis licentia concessa a superiori Prælato subducatur votum a potestate dominante Prælati inferioris (quamobrem Prælati inferiori nequit illud irritare) minime tamen illud extrahit ab iurisdictione

spirituali Prælati inferioris; ac proinde in tali voto dispensare valet.

III. Quæst. II. *An Prælati regulares cum suis Novitiis in votis dispensare valeant?* Resp. Admittat communis opinio, valet Auctoribus negantibus. Siquidem Prælati regulares iurisdictionem spirituales in suos Novitios habent: eisdem regere, & gubernare ad Prælatos pertinet. Accedit quod Novitii privilegii Religionis fruuntur. Eadem tamen potestas residet etiam in Episcopo; quinque Novitius non est omnino exemptus ab iurisdictione episcopali, antequam professionem emittat. Episcopus autem Novitii est ille in cuius diocesi Novitius commoratur.

IV. Quæst. III. *An Prælati regulares dispensare valeant cum suis subditis in voto transgrediendi ad altiorum Religionem?* Resp. Dictum est supra, votum illud non esse prælatorum irritatio subiectum. Ab eodem vero dispensare posse Prælatum cum suis subditis, tenet communis opinio; dummodo rationabilis causa addit: videlicet, si prudeniter Prælati dispensans iudicet, subditum suum facilius perfectionem sui status assecuturum in propria quam si ad aliam demigret Religionem. Distinctione tamen oppus est. Aut vovens degit in Religionem minoris, quæ tamen professionem suam adsumpsit servat; & hoc in casu dubio procul dispensare valet Prælati in voto transgrediendi ad altiorum; quando prudenter, solideque fundamenta datus iudicat, subditum suum melius evangelicæ perfectioni in sua Religione vacaturum fore. Vel Religio non minor est, sed laxior, sive ab observantia Regule propriæ graviter collapsa; & tunc Prælati dispensare haud valet Religiosum in voto transgrediendi ad altiorum, seu ad aliam in qua Regula, legeque solventur. Clarius rem explico. Prælati nequit absolvere subditum, hæc positioe negativæ relaxationis facta, a debito quo devincitur se subdicens periculo transgrediendi suæ professionis, atque in eo Ordine se collocandi in quo præscriptorum legum observantia viget. Quare, dato quod possit illum absolvere a voto, sicut ipsum absolvere valet a voto non peccandi, non tamen liberare eum potest a proposito, seu debita transgrediendi ad altiorum Religionem, sicut liberare eum nequit a debito se continendi a peccatis.

V. Hinc caute legendi sunt Auctores qui passim docent (ut videre est apud Salmanticenses tract. XVII. cap. II. punct. 1. n. 91.) posse quoque Prælatos Regularium dispensare eos qui votum ediderunt ingrediendi strictiori-

rem Religionem, ut amplectantur laxiorem. Si enim sermo sit de laxiori, idest collapsa a regulari disciplina in *substantiabilibus*, falsissima est eorum doctrina: eo quod nec primum licite ingredi iuvenes possunt eiusmodi Religionem. Privilegia Eugenii IV. quae afferri solent, apocrypha sunt, nec eo pertinent quo trahuntur.

VI. Neque in votis solemnibus, neque in votis quae statum propriae Religionis efficiunt, suntque veluti singularis prerogative talis Ordinis, dispensare Praelati valent. Hinc vota abligentia in Religione Minimorum, votum retringenda, & nunquam laxanda pauperum in Societate Iesu; votum non ambiendi, neque acceptandi dignitates extra Religionem, quod in quibusdam Ordinibus editur, relaxari a Praelatis nequeunt. Quae omnia communia sunt, ut nemo ferme dissentiat.

CAPUT XI.

De potestate Confeffariorum regularium in dispensandis votis hominum secularium.

REM nimum implexam agitare aggredimur. Vix in disputationem vocant rei moralis tractatores facultatem Regularium dispensandi in omnibus votis secularium non reservatis summo Pontifici, seu in iis omnibus, vi suorum privilegiorum, in quibus potestate ordinaria dispensare potest Episcopus in sua diocesi. Hanc sententiam, nempe Regularibus posse dispensare in praefatis votis, quasi extra omnem dicepationis aleam postquam communitur defendunt Auctores citandi. Sanchez *Lib. IV. Decal. cap. xliv. n. 4.* Rodriguez *Tom. I. quest. Reg. q. lxviii. art. 3.* Miranda *Tom. I. q. xlviii. art. 3.* Aragon. 2. 2. q. lxxxviii. artic. 12. conc. 6. Ludovicus Lopez *L. P. cap. I. Sayrus Lib. VI. cap. xi. dub. 17. n. 95. in Clar. Reg. Caltrapalaus tract. xv. disp. 11. punct. 13. num. 7.* Trullenchus *Lib. II. Decal. cap. 11. dub. 44. n. 2.* Tamburinus *Lib. III. cap. xvi. n. 46.* Pellizaris *in man. Reg. tractat. viii. cap. 111.* Fagundes *Lib. II. Decal. cap. xiv. n. 11.* Lessius *Lib. II. cap. iv. dub. 18.* Machadus *Lib. P. P. II. tract. 111. deom. 12. n. 1.* Bartholomaeus a S. Faustis *Lib. III. Theaur. q. clix. 111.* Candidus *disput. xxvii. art. unic. dub. 2.* Ioannes a Cruce *Lib. II. cap. vi. dub. 8. conc. 1.* Villalobos *II. P. tract. xxxiv. disp. 20. n. 2.* Mendo *disput. xxvi. in bull. off. cap. 11. n. 34.* Balficus *verb. Votum 7. n. 10.* Quintanadavenas *Tom. II. tract. v. fere*

gul. 15. n. 5. Martinus a S. Iosephi *in Regul. S. Franc. Diana tractat. vi. P. VI. rel. 50.* Leander *tract. 1. disp. xvii. q. cxxxv.* Antonius a Spiritu sancto *in Direct. Reg. tractat. 11. disp. 111. sect. 2. n. 80.* Patricius Sporer *tract. 111. in 2. praecept. Decal. cap. 111. sect. 3. n. 45.* Salmanticenses *tract. xviii. cap. 11. n. 94.* Vidal *tit. de vot. inquisit. 3. nu. 77.* La-Croix *Lib. III. part. 11. q. cxxxix.* Henricus a S. Ignatio *Tom. II. Lib. X. c. xlviii.* Constantinus Roncaglia *tract. viii. de 2. Decal. praecept. cap. iv. quest. IX. rel. 2. & alii communiter.*

II. Privilegia multa allegant in propriae sententiae confirmationem. Primum est Innocentii VIII. qui, inquit, concessit Mendicantibus posse dispensare in omnibus votis in quibus possunt Episcopi, exceptis votis peregrinationis ultra duas dietas. Sunt autem duae dietae viginti leuca iuxta Rebusium de *priv. Scholast. priv. 161.* Hoc privilegium, inquit Leander, referunt Rodriguez, Tho. Sanchez, Basilius Legionensis, Tamburinus, & communiter alii Doctores. Creditur illis. Auctores praefatos referre ipsius Bulla verba, locumque, ubi Bulla aservatur, patefacere. Verum nec verbum unum Bullae exhibent; sed tantummodo eam citant eo prolixo modo ac Leander ipse. Rodericus dumtaxat quorundam bullarum verba refert ex compendio privilegiorum Mendicantium.

III. Secundum privilegium est Marini IV. qui concessit Benedictinis posse dispensare in omnibus votis, etiam Episcopo reservatis. Hoc idem concessit Eugenius IV. Congregationi S. Iulianae in bulla *Esi quoslibet xii.* & Cisterciensibus regularis observantiae in regno Castellae in bulla *Commisimus xxi.* apud Rodericum. Iulius II. idipsum concessit Benedictinis Montis Oliveti in bulla *Esi ad universos xii.* & Leo X. Camaldulensibus, *Esi a summo 2.* apud Cherubinum. Paulus III. Patribus Societatis in bulla *Cum inter cunctas vii.* apud Rodericum. Quae privilegia etiam ad vota iurata extendit Gregorius XIII. Item Sixtus IV. in bulla *Sedes Apostolica v.* & Paulus IV. in bulla *Ex element. 1.* apud Rodericum, & Cherubinum.

IV. Haec privilegia refert Henricus a S. Ignatio ex aliis Auctoribus. Auctor iste haud solet rei moralis tractatoribus ita deferre, ut illorum relationibus acquiescat; isthuc vero aures nimium faciles praebuit, nulloque praemisso examine, recensita privilegia lectioribus exhibet. Verum haec omnia aut suspecta, ne dicam plane apocrypha, aut omnino diam-

nuta

nata sunt; seu dispensandi facultatem non concedunt, sed vota tantummodo commutandi. Eorundem examen instituire iuvat.

V. Ut indicavi, recentiores Theologi recentiora privilegia, tanquam monumenta nulli obnoxia dubitationi, obtrudunt. Primi, & sunt, sunt Lezana, Martinez de Prado, & Passerinus. Prado *Tom. II. cap. xxxi. de voto q. xiv. §. 8. n. 79.* relatis conestur quae apocrypha ostendunt haec privilegia, sic concludit. *Ido in re tanti momenti oporem quod haec potestas indubitata esset; vel adeo probabiliter constaret, quod absque scrupulo posset praestari. Interim consulere quod utamur sola facultate vota commutandi, qua est certa, & abstinere ab usu potestatis dispensandi in votis, qua non extat, nisi cum tot limitationibus.*

VI. Hunc perdoctum, cautum, prudentemque Theologum nimia religio arguit Leander, qui *disput. xvii. q. cxxxv.* poltreata quae transcripsimus verba, haec adiecit. *Sed certe nimis scrupulosus de probabilitate oppositi: trepidat enim timore ubi nullus est timor, ut evidenter constabit. Ut porro timores Pradi in sumum amandem, cenilium satis proximum textu Auctorum, & quas illi citant, Pontificum bullas citat & ipse. Sed Prado insitit, sibi minime de iuratum bullarum veritate constare. Cui sic respondet Leander. Sed quid, quia tibi non constet, abstinendum est a facultate dispensandi? Hoc verum, si alius doctissimis & venerabilissimis in materia privilegiorum viris etiam minime constaret. At constet, ut videmus. Credat ergo Prado illis, ut ego libertissime credo, & firmissime teneo posse dicere Regulares dispensare in omnibus votis &c.*

VII. Quisque sibi in animum induceret, Leandrum tam sidentem loquentem in medium prolixissime testimonia adeo clara, ut Prado ceterique omnes illis fidem adhibere integram cogenerent. Et tamen non aliquid asserit praeter citationes Auctorum, qui mutua credulitate propriae assertiones excipientes numerum amplissimum efficiunt testium, qui in materia facti nullius sunt auctoritatis, quamvis essent doctissimi. Vix unus serio examine bullas de expenside palam facit; sed alii ex aliis citarunt eadem. Quapropter fatis mirari non subit animotatem Leandri, redarguentis Prado, quod *vera sollicitudine observare statigit omnia privilegia quibus Mendicantibus quodam circa vota secularium dispensanda. Leandri erat, lumen aliquod emittere, lucemque afferre, ut tenebras dispelleret, quibus Prado ob-*

securavit Mendicantium privilegia. Neque enim illa Casuistarum nubes flosa sufficit ad facti veritatem illustrandam; nisi documenta promanant legitima, quae factum, de quo disputatur, evincant. Verum, his scilicet generis nullis, ad id quod caput est, accedamus.

VIII. Eugenius IV. anno 1436. in constitutione data Bononiae, cuius initium est: *Esi quoslibet*, & habetur in Bullario Castin. & in antiquo Bullario Ord. Prad. Monachis S. Benedicti Congregat. S. Iulianae ad regula praeritum reformatis, haec concessit facultatem: *Insuper & vota omnia permutare, ac in omnibus, & singulis casibus, etiam Ordinaris aut personarum, aut provincialis constitutiones reservatis, cum eis dispensare, praeter censuras, poenas, vota, & casus de quibus esset merito Sedes apostolica consulenda.* Hoc privilegium omnes allegant citati Auctores, ut ostendant Regulares potestatem habere in votis dispensandi. Et tamen planum est, Eugenium IV. solum permittendi vota facultatem concedere, & postea in casibus reservatis potestatem dispensandi, ut cuique sanis oculis recensita constitutionis verba legenti constare poterit. Id Rodericus ipse aperte fatetur *q. lxviii. art. 3.* item Lezana, & Passerinus, qui praefata verba expendunt.

IX. Miranda primus fortasse fuit, ut adverteret Passerinus *Tom. II. q. clxxxvii. art. 1. inspect. 4. n. 598.* qui praefatam constitutionem amplificavit. Sumus, inquit, in materia *favoreabilis*, ideoque textus dilatandus est ad dispensationem. Quae ratiocinatio quam fit imbecilla, nemo non videt. Ut enim communem fert axiomata, nullo tamen valent quantum sonant. In altera constitutione quam idem Eugenius IV. concessit iisdem Monachis Benedictinis, cuius initium est, *Regularium vitam* (est ix. in Bullario Cherubini) nec verbum habetur quod exprimat facultatem dispensandi in votis, sed solum dispensandi in casibus reservatis. Haec fuit verba constitutionis: *Et dispensare super omnes casus, praeter ea peccata, & eos casus de quibus ipsis Confeffariis ad eorum Ordinarios videbitur recurrendum &c.* In hac constitutione laudatur etiam altera constitutio *Esi quoslibet*, eademque plenius explicatur. Porro evidens est quod vota facultas concessa retringitur ad dispensandum in casibus, seu censuris; secus in votis.

X. Aliud privilegium concessisse Eugenium IV. ferunt Benedictinis Vallisoleitanis dispensandi in votis. Lezana ait *Tom. I. c. xix. n. 22.* sibi non constare, an aliqua bulla, an

vive

vivae vocis oraculo concessum fuerit privilegium illud, Passerinus asserit concessum fuisse per simplicem *Signaturam* supplicationis porrectae Pontifici. In supplicatione autem haec habentur: *Ac cum eis, & eorum quolibet dispensare super votis, etiam Episcopo referatis, & ea commutare in alia pietatis operatibus, quoties devotioni praedictorum videbitur expedire, auctoritate apostolica licite, & libere possit.* Ex hoc privilegio nihil in favorem Mendicantium colligi potest. Et immo, ipso faciente Roderico, limitatum est, & coarctante Monasterium Vallisoletanum; ut extra illud nec commutari, nec dispensari, nec relaxari vota possint. Haec namque est clausula restringens: *Concessimus deputatis, & deputandis a Principe sive Praesidente Monasterii S. Benedicti Vallisoletae.* Deinde hoc privilegio tamdiu frui illi valent, quamdiu ad normam regularis observantiae vitam degunt, ut advertentur *Lezana verb.* Votum n. 22. & Passerinus n. 599. An similem limitationem cuiuslibet privilegio adicere expediens esset, ceteri qui melius sapiunt, iudicent.

XI. Simile privilegium concessit Sixtus IV. anno 1478. Vicario generali Congregationis reformatae Ordinis Praedicatorum in regno Castellae. Constitutio in initium est: *Sedis apostolicae... Vicario generali Ordinis Praedicatorum, Reformatarum nuncupatorum.* Extat in recenti Bulario Ordinis Tom. III. Nulla autem in hoc privilegio facultas conceditur dispensandi vota, sed commutandi dumtaxat. *Vota peregrinationis, & absentiae per eosdem dispensantur, quae loci Ordinarius, si praesens esset, commutare possit, & ipsi fideles commode adimplere non poterunt, in ipsius loci Ordinarii absentia in alia pietatis opera commutare.* Deinde, ut observat Passerinus, postulantes Ferdinando Rege, & Elisabetha Regina Castellae, & Legionis concessum fuit privilegium illi Vicario generali Congregationis Reformatae, seu obedientiae, ut aiant. Hic mox imperpetuum solis Regularibus ad praescriptum regulae reformatae ecclesiastica privilegia prodens rationabilis, ac iustus est: quia privilegiorum concedendorum origini omnino consentaneus. Prima enim privilegia idcirco concessa fuerunt, ut Regularis professionis suae exactissimi observatores, morum sanctitate, ac proximo rum salutis aeternae iuxta Ecclesiam illustrarent. Si in aliquibus haec merita omnino cessarent; si loco observantiae regularis primariorum remissio sequeretur; si loco studii ac sollicitudinis de animarum curanda salute scandala ad Christianorum offensionem grassaren-

tur; non ne privilegia omnia, quo iure concessa fuerunt, eodem revocari, & suspendi deberent, ut vixatio saltem intellectum daret, & hac poena, via ad reformationem minus difficilis redderetur? Sic nos pro nostra tenuitate lentimus. Nihil enim contra, sed omnia vota veritate posuimus. Verum de hoc fuisit tuo loco. In lenitiam nunc regresdiamur.

XII. Privilegium quod concessum ab Innocentio VIII. Ordini Minorum ferunt, nullus est auctoritatis: tum quod est vivae vocis oraculum, ut fatetur Rodericus, *Lezana, & Passerinus*, qui advertit ipsum Mirandum I. Part. 4. alviii. arr. 3. non magnifacere privilegium illud: tum quod non se extendit ad vota omnia Episcopis reservata.

XIII. Paulus III. in privilegio concessio Societati Iesu solam commuandi facultatem impertit. In initium constitutionis illud est, *Cum inter cunctas... Vota quaecumque per eos pro tempore emissa... in alia pietatis opera commutandi.* Quam facultatem Gregorius XIII. in sua constitutione *Deest Romanum* confirmavit, nec ultra commutationem extendit. *Et insuper facultatem alias Praebiteris Societatis praedictae a Sede apostolica concessam COMMAUTANDI vota, etiam iurata, dummodo commutatio huiusmodi in alterius praedictum non fiat, extendimus.*

XIV. Cetera quae allegari solent, privilegia *Martini V. & Iulii II.* nihil omnino concludunt. Nam qui privilegium *Martini V.* referunt, nullum adducunt documentum quo illud authenticum esse ostendant. Ignorant, an sic constituto, an vivae vocis oraculum. Quin nec verba aliqua proferuntur, ex quibus colligi possit, quamquam facultas concedatur. *Iulii II.* concessio est vivae vocis oraculum, nihilque novi concedit, ut observat Passerinus n. 603. sed privilegium *Eugenii IV.* concessum Monasterio Vallisoletano extendit ad totam Congregationem. Concludit autem Passerinus n. 604. Privilegium *Eugenii IV.* pro Benedictinis Hispaniae, quidquid dicat Baileus, est omnino valde restrictum, & competere potest ad summum quatuor Confessariorum regulari. Et quia hi quibus communicantur privilegia, non debent esse melioris conditionis quam illi quibus a principio concessa fuerunt, ut consideravit Rota *decis.* 477. n. 15. part. 9. ideo quatenus alii Regulares communicantur in hoc privilegio, non possunt, uti eo, nisi cum illis tribus limitationibus, ut scilicet sint ipsi de numero illorum trium

vel quatuor, qui a superioribus domorum, ac hoc deparati sunt, & dispensent solum cum confessoribus, aut existentibus in eorum Ecclesiis, aut domibus, & quatenus ipsi Confessores VIXERINT IN OBSERVANTIA REGULARI. Sub limitationibus enim istis, illis Monachis hac facultas dispensandi in votis fuit delegata, ut videre est in dicto privilegio, quod per extensum refert etiam *Lezana verb.* Votum n. 22. Sed praeterea ego suspicor quod nec in dicto privilegio concedatur facultas dispensandi proprie, & stricte, sed solum dispensandi commutando.

XV. Haec omnia fide referre placuit, ut hinc colligat lector, quam incerta sint privilegia illa quae afferunt Auctores, ut certam Regularibus afferant potestatem dispensandi in omnibus votis Papae non reservatis. Ex tanta Auctorum multitudine, qui pro hac opinione citantur, vix unus est qui ex instituto & privilegia serio expendat, & rationes afferat, quibus facultatem revera concessam evincat a summis Pontificibus dispensandi in omnibus votis apostolicae Sedi non reservatis.

CONCLUSIO.

XVI. Falsa est sententia quae privilegium concedit Regularibus dispensandi in votis omnibus non reservatis summis Pontifici. Et primo ex his quae diximus, improbabilis ac falsa apparet satis praesta opinio: quoniam potestas iurisdictionis in votorum relaxatione privilegio dabitur, & insertis imitari minime debet; sed certis, atque authenticis documentis. At nulla certa, & authentica documenta hucusque allata sunt in favorem eiusdem opinionis. Igitur falsa dicenda videtur.

XVII. Negue multitudo Auctorum probabilitatem addit tali opinioni: quippe in materia facti multitudine testium de audita minime auget vim probationis. Porro ex tot Auctores neminem reperi qui serio controversiam discutiat; sed unus fudit auctoritate alterius, & veluti avis aves, alii alios sequuntur; ac tandem multitudine omnes se tenent, quasi multitudo patrocinari posset errori.

XVIII. Sed argumentum, quod peremptorium mihi videtur ad evincendam improbabilitatem praetate sententiae, eruitur ex constitutione BENEDICTI XIII. cuius initium est, *Provisus in conspectu Domini.* In hac constitutione Pontifex summus confirmat omnia privilegia a Sede Apostolica Ordini Praedicatorum concessa, eadem extendit, decla-

rat, ac novis concessionibus amplificat. Tamen regulas tradens quas Confessarii servare debent in iuramentorum, & votorum relaxatione, facultatem non dispensandi, sed tantum commutandi vota illis concedit. Inquit enim §. 22. *Animo quoque repetens, a Sede apostolica fuisse concessa quamplurima privilegia circa absolutionem, relaxationem iuramentorum, & votorum commutationem pro Confessariis Ordinis praedicti quoad personas seculares, ac praecipue spectantes ad societates supra memoratas, ad tollendas super hoc quascumque dubietates, ac diversas praedictae Sedis, iuxta temporum, & circumstantiarum diversitatem, providere emanatis dispensationibus, atque ex Auctorem in diversa abeuntium opinionibus subortas, volumus, sancta in praedicta constitutione Clementis VIII. incipiente, Quaecumque, ab omnibus, & circa quolibet personas involubiliter observari.* Porro in tota laudata constitutione Clementis VIII. nec verbum habetur, nisi oculi me fecerint, de dispensatione votorum.

XIX. Pergit constitutio, & continuo declarat facultatem quam super votorum relaxatione concedit Confessariis, his verbis. *Bene verum est quod circa personas praedicti societatis adscriptas intelligimus, prout volumus, & de apostolica benignitate indulgemus, concedimus, & declaramus, ut a Confessariis Ordinis Praedicatorum absolvi, eorumque iuramenta relaxari, ac vota COMMUTARI, sive de consuetudinibus, & fororibus Rosarii supra diximus, & concessimus, possint, ac valeant, &c.* Et circa reliquas personas seculares societatis minime adscriptas, istdem Confessariis Ordinis concedimus ut eisdem ab aliis praedictae Sedi referatis casibus, & casibus absolvere, eorumque vota commutare, ac iuramenta solvere... possint ac valeant.

XX. Igitur Pontifex summus omnia privilegia a Sede apostolica Ordini Praedicatorum impertita confirmat, & novis concessionibus amplificat; nihil tamen minus dispensationis verbum omnino silet: quin ad submovendas omnes difficultates, dubitationesque, quae hac de re compertiarum apud Auctores, conceptis verbis declarat Pontifex, *se commutandi vota facultatem impertiri.* Ex qua constitutio non solum colligitur, certum nunc esse, non posse Regulares in votis secularium dispensare; verum etiam eruitur, privilegia ipsa olim ab aliis summis Pontificibus concessa nuncquam ab illis Regularibus eiusmodi facultatem dispensandi in votis laicorum. Nec enim vero fidei est, BENEDICTUM XIII. voluit.

voluisse eo ipso tempore Ordinis sui privilegia restringere quae eadem dilatare, & novis concessibus amplificare se velle testatur. Nec refert quod Bulla *Precliosus* antiquatam sit: quoniam haec abolitio non minuit, sed auget argumentationem nostrae vni.

XXI. manē nostram sententiam confirmat Martinez de Prado *Tom. II. cap. xxxi. qu. xiv. p. 8. n. 79. Lectura Tom. I. cap. xix. n. 22. Passerinus Tom. II. de stat. q. lxxxvii. art. 1. in sp. 4. n. 598. & seg. III. tres Auctores in hac quaestione maioris mihi sunt auctoritatis quam ceteri omnes qui laudantur pro contraria opinione: quoniam tres isti documenta quae afferri solent, serio ad trutinam revocantur: quod adversarios praesitisse non video. Porro, si dubiam, atque adeo improbabilem reputantur tres praefati Auctores contrariam opinionem ob dubia momenta quae innitebatur; non est dubitationis locus, quin ut saltem nobilem eam reiecturi fuissent post editam constitutionem Benedicti XIII.*

XXII. Interpretatio quam exhibent adversarii, illius verbi *relaxare*, contententes idem valere ac *dispenfare*, nec vera est, nec eorum doctrinae conformis: liquidem verbum illud genericum est, & communiter accipitur pro quacumque voti remissione; quemadmodum ipsimet Salmanticenses *loc. cit.* sub initium *cap. 11.* concedunt. Quia Passerinus *loc. laud. c. 604.* contendit, vel ipsum verbum *dispenfare* in hac materia restringendum esse ad commutationem. *Cum vero dispensatio votum genus quoddam sit, & totum comprehendens, etiam commutationem .... bene habet hic locum regula illa quam dicitio 100. ponit Barbosa, scilicet quod quando dicitio & ponitur inter genus & speciem, tunc stat declarative, & limitative; ut in proposito sensus sit, quod concedatur dispenfare, non quomodocumque, sed commutando vota in alia pietatis opera.* Ut ut sit de hac subtili interpretatione, certum videtur quod *relaxare* non prodat iuxta communem Theologorum sensum praecise dispensationem. Non est cur diutius rem istam producam; cum post constitutionem Benedicti XIII. certum mihi sit, Dominicanos, & consequenter ceteros Mendicantes, non posse vota secularium relaxare, nisi eadem in alia pietatis opera commutando. Nec contendo ego, Benedictum XIII. ademitse Regularibus facultatem vota dispenfandi, sed assero, ex illius constitutione certo colligi, nunquam a summis Pontificibus concessam illis fasce similium potestatem.

XXIII. Haec nostra sententia, praeterquam quod pontificibus constitutionibus est innixa, consona quoque rationi, & prudenti ecclesiastici regimini economiae valde consentanea est. Quod enim regulares Conventarii non sint omnino pares Episcopis in iurisdictionis potestate super votorum relaxatione, videtur latis conveniens. Quod postea eorumdem Regularium merita tum antiqua, tum recentia privilegia orientur, atque compententur, atque etiam, iustumque est. Haec autem omnia simul optime conciliantur, si media *commutationis* via teneatur. Nec sic scribens, minori erga Regulares affectu feror; sed solum errores, laxitates, & arbitraria inventa devito; ne vera, & indubitata eorum privilegia periculo exponantur. Si criticus ars tam severa in rebus exigui aut nullius ponderis, non minus quam scholastica aliorum Theologia, exercetur; quanta adhiberi diligentia debet in hac, & similibus maximi momenti quaestionibus extricandis, ut res bono in summo collocentur? Sed de hoc iterum firmo recurre in tractatu de penitentia.

XXIV. Ex his omnibus inferitur primo falsum esse quod docent Salmanticenses *loc. cit. n. 93.* posse videlicet Regulares dispenfare in quibuscumque votis cum Religiosis etiam alterius Ordinis vi privilegiorum *Regentium II.* & *Sexti IV.* Falsum namque est praefatos Pontifices tali concessisse privilegia: nec verbum *relaxare*, quod legitur in constitutione *Sexti IV.* idem sonat ac *dispenfare*, ut illi contendunt. Secundo falsum pariter est quod subdit *n. 96.* ampliore quodammodo esse Regularium quam Episcoporum in votis dispenfandi facultatem: Quoniam Regulares omnium fidelium, undecumque ad eos venientium, Episcopi autem subditorum dumtaxat vota relaxare possunt; quamvis altera ex parte amplior sit Episcoporum potestas, cum illi necessitate urgente in votis etiam reservatis dispenfare queant, quod nequeunt Regulares; quam quam *n. 97.* improbabile idem Salmanticenses non iudicent, posse Regulares etiam in votis reservatis dispenfare necessitate occurrente, eo modo quo dispenfare possunt Episcopi. Haec omnia ex iis quae superius diximus, constat esse falsa.

CAPUT XII.

De votis summo Pontifici reservatis. Vera istius reservationis interpretatio.

I. DE numero votorum quae Pape reservata sunt, non una est Aucto-
rum

rari sententia. Richardus in *IV. dist. xxxviii. art. 9. quest. 2.* haec vota ad tria restringit, nempe Religionis, perpetuae castitatis, & peregrinationis Hierosolymitanae. Alii duo esse contendunt, castitatis scilicet, & Religionis: vota enim peregrinationis Hierosolymitanae, Romanae, & Compollitanae existimant non esse absolute reservata Pape, sed tunc solum cum in subsidiis eorumdem locorum emittuntur; scilicet, si devotionis causa eaderent. Idque colligitur ex *cap. Ex multa, cap. Super his de voto. Panormitanus in dictum cap. Ex multa, n. 6. Angelus verb. Votum 4. num. 6. Glossa in dict. cap. Ex multa, verb. Incumbit*: quod etiam animadvertit Passerinus *quest. clixvii. artic. 1. in spect. 4. num. 6.*

II. In aliud extremum declinaverunt alii, ultra quinarium numerum vota Pape reservata extendentes. Navarrus namque votis castitatis, Religionis, & trine peregrinationis addidit votum peregrinationis Laeratae: *comment. 1. n. 21. de Reg.* Nonnulli addiderunt votum convertendi propria credita in subsidiis Terrae sanctae: *Rosella verb. Votum 5. n. 8. Sylvester verb. Votum 4. g. 111. dist. 4. Alii adiecerunt votum assumende crucis in quolibet expeditione a Pontifice designata, & iusta: Hostiensis in Sum. sic. de voto § Qualiter n. 12. Tandem nonnulli addunt votum nuncupandi, quod Caietanus *Tom. II. opus. tract. xi. g. 1. incommutabile, & indispenfabile* votum asserit; ad id verum habet, si de obligatione quae ex lege oritur, sermo sit; scilicet, si obligatio spectetur quam votum inducit.*

III. Communissima sententia est, quinque tantum esse vota summo Pontifici reservata, videlicet simplex continentiae perpetuae votum, Religionis, & triplicis peregrinationis, Hierosolymitanae, Romanae, & Compollitanae. Quod eiusmodi quinque vota sint Pontifici summo reservata, colligitur ex *Extravagant. Etsi dominici 2. de penit. & remiss.* ubi excommunicantur illi qui haec relaxare vota praesumpserunt. Habentur enim ibi tamquam reservata, licet expresse non referantur. Haec reservatio ex Ecclesiae dispositione est, ut advertit Passerinus *loc. cit. n. 608.* non ex intentione voventis. Quare, et si vovens votum quodcumque praeter assignata, & assignanda eaderet, hac expressa intentione ut esset Pape reservatum, non idcirco reservatum foret: quia vovens non valet restringere potestatem ordinariam Episcoporum. Hinc inferitur, nul-

lum aliud votum, praeter quinque dicta, esse summo Pontifici reservatum: quia ex nullo sine iure, vel legitima consequentia colligitur, aut votum Laeratae peregrinationis, aut quodcumque aliud ex iis quae recensuimus, summo Pontifici reservari. Excipe tamen vota simplicia quae sunt in aliquibus Religionibus de non ambiendis, nec acceptandis dignitatibus. Quare vota Pontifici reservata sunt plura quam quinque, si hic etiam Regulariorum vota comprehendantur, ut optime advertit Passerinus *n. 609.*

IV. Obiicit D. Thomas 2. 2. q. lxxxviii. art. 12. ad 3. duo tantum enumerat vota summo Pontifici reservata, scilicet castitatis, & Hierosolymitanae peregrinationis. Resp. Sunt qui respondent, D. Thomam in voto continentiae etiam Religionis votum, & in voto peregrinationis Hierosolymitanae voluisse simul Romanae, & Compollitanae votum comprehendere. Sed haec responsio omnino arbitraria nobis videtur. Caietanus, & Sylvius ibi respondent, ita S. Doctorem scripsisse, quia tempore D. Thomae illa duo tantum vota fortassis erant reservata. Sed neque haec responsio satis firma est. Siquidem, ut ex numero sequenti constat, etiam tempore D. Thomae reservatum erat votum Religionis. Erant igitur tria tantum reservata. De trina peregrinatione dubium esse potest. Dicimus ergo, D. Thomam *loc. laud.* non enumerasse omnia reservata. Id aperte colligitur ex eius loquendi modo: *Vota vero maiora (pura continentiae, & peregrinationis Terrae sanctae) reservantur summo Pontifici.* Per modum exempli adduxit praefata duo vota. Alibi recenset votum Religionis. Nullibi vero omnia quinque expresse dinumerat. Quare probabile satis est, eo tempore trinam peregrinationem non fuisse reservatam.

V. Obiicit etiam solet, omnia vota perpetua esse summo Pontifici reservata: quod colligi videtur ex S. Thoma in IV. distinct. xxxviii. q. 1. art. 4. quaestiuac. 2. *In votis illis quae non de facili dispensationem accipiunt, nec frequenter, sed raro, sicut votum Religionis, & alia huiusmodi vota perpetua, solus Papa dispenfare potest.* Quod repetit 2. 2. q. clixvii. art. 6. & q. clixviii. art. 7. *Ad solum Pontificem pertinere, inquit, dispenfare in votis perpetuis.* Resp. Communis Theologorum sententia est, omnia vota perpetua non esse Pontifici reservata, ut vota perpetua abstinendi a vino, a carne, idque genus similia. Ad auctoritates D. Thomae respon-

dent communiter illius commentatores, eum loqui de votis quo genere suo perpetuam fere annexam habent; ut sunt vota Religiosis, & castitatis, & quæ Episcopi emittunt, dum episcopalem suscipiunt gradum. Id perspicue satis eruitur ex his quæ scribit 2. 2. q. cxxxix. art. 4. *Soli Papa licet dispensare in voto perpetuo quo quis se ad curam subditorum adstrinxit, Episcopatum suscipiens.*

VI. Quæst. I. *An iuramenta Deo facta castitatis, Religionis, & trine peregrinationis, sint eodem modo ac vota, summo Pontifici reservata?* Resp. Negant plures. Ledelma tract. xi. cap. iv. dub. 2. *Tabierna verb. lura. q. xx. n. 21. Lopez de Texeda Lib. III. contr. vi. n. 229. Antonius a Spiritu sancto in direct. tract. ii. disp. 111. sect. 2. n. 86. alique nonnulli. Probabilior est contraria sententia, quæ sustinet præfata iuramenta, non solum ac vota, summo Pontifici esse reservata: quoniam iuramentum promissorium, ut suo loco dicitur, votum includit, fide idem cum voto reputatur. Est enim promissio iurata Deo facta, quemadmodum iuramentum factum homini est promissio iurata illi exhibitæ. Ita D. Antonius II. Part. tit. xi. cap. 11. §. 2. Caietanus 2. 2. q. lxxxix. art. 9. Soto Lib. VIII. q. 1. art. 9. Leander tract. i. disp. xviii. q. lxxx. Salmanticenses tract. xvii. cap. 111. punct. 12. num. 108. Moya tract. 11. disp. 1. quæst. iv. §. 1. n. 5. & alii.*

VII. Quæst. II. *An Episcopi, & Prælati habentes iurisdictionem quasi episcopalem, necessitate urgente, valeant in quibus præfatis votis dispensare?* Resp. Adfirmat communis opinio. Sed distinctio opus est. Episcopi dispensare valent in præfatis votis, dum ad est periculum violandi voti, infamie, scandali, alteriusque gravis damni, sive temporalis, sive spiritualis, si dispensatio differatur. Casus non sunt adeo rari. Violandi virginem voto astrictis castitatis. Ad illius honoris reparationem matrimonium necessarium est. Impedimenta ab aliquibus iniucienda nimes, si matrimonium differas. Item morti proximum alio modo honori mulieris que optima portitur fama, & cum qua rem habuisti turpem, consulere nequis, nisi matrimonium contrahendo. In his atque similibus casibus gravis urget necessitas. Idcirco Episcopus dispensare valet cum suis subditis in votis reservatis. Hoc siquidem Ecclesiæ regimini expediens est: nec prorsum venit, cum tanto animarum periculo voluisse Pontifices præfata vota sibi, urgente etiam necessitate, & mora periculum asserente, reservare. Secus dicentur

dum de Prælati regularibus. Sicuti enima dispensandi facultatem non habent in votis absolute non reservatis, multo minus in reservatis votis poterunt dispensare. Primam partem communiter docent Theologi. Sylvester verb. *Votum* 4. q. iv. Lessius Lib. II. cap. xi. dub. 18. n. 126. Suarez Lib. VI. de voto cap. xxvi. n. 6. Sanchez Lib. IV. cap. xi. n. 44. Prado cap. xxxi. q. xiv. n. 92. Layman Lib. IV. tract. iv. cap. viii. n. 16. Barbola de potest. Episc. part. 11. alleg. xxxvii. n. 8. Leander tract. i. disp. xvii. q. cxvii. Salmantic. tract. xvii. cap. 111. punct. 12. n. 10. & alii communiter.

VIII. Hoc idem privilegium adscribit Salmanticenses loc. cit. & Croulers in Regul. S. Franc. cap. vii. lect. 20. Prælati omnibus regularibus. Sed quando quinque vota sunt verba, & perfecta, atque adeo omnino reservata, non posse in iidem Prælati regularibus dispensare, quocumque etiam posito necessitatis casu, ex nostra doctrina superius tradita manifestum est. Hanc sententiam tenent Suarez Lib. VI. cap. xxvi. n. 18. Sanchez Lib. IV. cap. xi. n. 7. Barbola de potest. Episc. all. q. 57. n. 14. Passerinus q. cxxxvii. art. 1. in spec. q. n. 618. La-Croix Lib. III. v. 11. part. 1. n. 563. alique communiter. Quia vi privilegiorum nulla eis facultas conceditur in vota reservata. Sæculis autem privilegiis, nullam vel vota commutandi, vel dispensandi in votis habent facultatem. Quod fortius urget in nostra sententia: etenim demonstravimus, Regulares posse tantum commutare vota vi privilegiorum, minime in his dispensare. In quinque ergo vota reservata non commutandi, nec dispensandi potestatem habent.

IX. In præfatis vero necessitatis casibus, in quibus Episcopus dispensare posse docuimus, advertendum occurrit, quod dispensatio excedere non debet necessitatis limites. Quare, si damna impediunt queant suspendendo voti executionem; hoc tantum concedi debet, non voti absoluta, & integra dispensatio. Unde, quando ob gravem prædictam necessitatem dispensatur in voto castitatis, ac matrimonium contrahatur, non tollitur absolute vinculum voti: solum namque matrimonium ob talem necessitatem contracto votum revivisceret, seu obligaret. Item, si tempore matrimonii contracti licet pollueret, ac fornicationem, vel adulterium committeret, qui castitatis votum ediderat, contra votum peccaret.

X. In præfatis insuper casibus veræ, & gravis necessitatis dispensare valet Episcopus, etiam

etiam si Legatus, aut Nuncius pontificius esset in provincia: quia illi iure ordinario non habent maiorem potestatem ac ipsi Episcopi, ut docent Suarez, Sanchez, Layman locis citatis. Secus dicendum est: si Legatus, aut Nuncius specialem potestatem a Pontifice delegatum haberent super præfatis votis: tunc enim facilis foret accessus ad Pontificem in suis ministeriis: & idcirco Episcopus nulla pollet facultate dispensandi, aut commutandi talia vota, ut docent laudati Auctores.

XI. Quæst. III. *An hæc votorum reservatio late, vel stricte sit interpretanda?* Resp. Stricte esse interpretandam, cum sit odii plena, & ordinariæ potestati Episcoporum contraria, communiter Auctores iure ac merito sentiunt. Quapropter, ut dicta vota sint reservata, debent esse absoluta, certa, expressa, & perfecta. Quocumque ex parte claudicent, ac dubitationem admittant aut circa consensum, aut circa perpetuitatem, aut circa conditionem aliquam adiectam, reservata non sunt; atque ita in iidem potestatem habebunt Episcopi dispensandi, & Regulares privilegii eadem poterunt commutare. Et hæc communia sunt.

XII. Quæst. IV. *An qui ederet vota castitatis, aut Religionis expressa intentione sese obligandi tantum sub veniali culpa, essent reservata Pontifici?* Resp. Non fore tunc reservata, ex data doctrina patet. Non enim essent vota integra, & perfecta. Est opinio communis. Immo supra ostendi, non posse talia vota hoc modo fieri.

XIII. Quæst. V. *An si præfata vota essent edita ex metu etiam levi, reservata dicenda forent?* Resp. Sive emissa essent ex metu gravi cadente in virum constantem, sive ex metu levi, non forent reservata: quia non essent undequaque perfecta.

XIV. Quæst. VI. *An si dubium sit aliquod eiusmodi votum, vel eius reservatio, iudicandum sit vota non esse reservata?* Resp. Non esse reservata, docent communiter Auctores. Quoniam licet in dubiis absolute tutior pars sit eligenda, in præfati tamen questione adest ratio peculiaris: quoniam sola vota perfecta, & certa sunt Pontifici reservata; votum aut dubium non est votum perfectum. Si autem certum sit votum, nullique dubitationis obnoxium; solumque dubitatur, an sit, nec ne reservatum; neque tunc reservatum est ob regulam generalem, quod reservatum sit odiosa, & læsiva potestatis ordinariæ; idcirco stricte interpretanda. Quan-

do ergo dubitatur vel ratione consensus, vel ratione materie integræ, vel ex quocumque alio capite, an votum sit reservatum; censendum est semper reservatum non esse. Opinio communissima: ex qua tamen nihil in favorem Probabilissimi valet inferri.

XV. Quæst. VII. *An votum non contrahendum matrimonium sit reservatum?* Resp. Patet votum illud reservatum non esse ex defectu integræ materie. Nec enim excludit fornicationem, pollutionem, alioque actus castitatis contrarios. Ut votum reservatum sit, debet esse integrum, ita ut omnem materiam comprehendat, atque exhaustivæ. Quomobrem nec reservata sunt vota non fornicandi, non te pollucendi, non tangendi mulierem, non petendi debitum, vel servanda castitatis pro tempore definitio, suscipiendi ordines sacros & similes: quoniam hæc vota non sunt integra, & perfecta ratione materie; quamquam sint talia ex parte perfectæ deliberationis. Priora enim non excludunt universam materiam. Votum autem suscipiendi ordines sacros non est votum castitatis sensu stricto, sed emittendum.

XVI. Quæst. VIII. *An Episcopus vi consuetudinis possit facultatem concedere petenti debitum conjugale ei qui voto castitatis devotus matrimonium contraxerit?* Resp. Adfirmat communiter, talem obnoxio consuetudinem. Quæ res facti cum sit, aliunde probari non potest, nisi ex ipso usu. Quare videndum est, num re ipsa Episcopi talem dispensationem concedant.

XVII. Quæst. IX. *An votum castitatis conjugalis sit reservatum?* Resp. Certum primo est, votum non esse reservatum, si altero contingit incipio emissum fuerit. Difficultas igitur, quando coniuges mutuo consensu votum emiserunt. Adfirmat Sanchez Lib. VIII. de matrim. disp. xi. n. 11. cum aliis quoque citatis, esse reservatum, adeoque coniuges tunc teneri sese separare, ut sic esset quocumque incontinentiæ periculum. Alii docent, Episcopus posse dispensare: quoniam licet præfatum viverent, semper esset periculum incontinentiæ. Addunt immo vigere consuetudinem, vi cuius Episcopi dispensent in eiusmodi voto. Si consuetudo istihæc re ipsa obineat, nulla est difficultas. Satis probabilis hæc opinio mihi apparet, ob periculum incontinentiæ. Neque reservatum est votum castitatis servandæ inter coniuges, quia non est absolutum.

XVIII. Quæst. X. *An votum Religionis non approbata sit reservatum?* Resp. Communis opinio est negativa: quia non est verum

totum Religiosum absolute; quemadmodum non est reservatum votum paupertatis, & obedientie extra statum religionum. De Religiosis Alcantaræ, Caltrave, D. Iacobi, D. Stephani, & similibus duæ sunt opiniones. In opinione illorum qui sustinent hos esse proprie Religiosos, votum est reservatum; secus in altera opinione, quæ docet hos Equivotos vero Religiosos non esse.

XIX. Quæst. XI. *Quomodo intelligitur reservata vota triplicis peregrinationis?* Resp. Tunc sunt reservata, quando edita fuerunt ob devotionem, non absolute, sed erga præfata loca. Si quis sua devotione indefinita eaderet votum adeundi Romam, Compollellam, Hierosolymam, ut aliquam peculiarem Ecclesiam, vel imaginem inviseret, ut virum eximie pietatis alloqueretur; non est votum reservatum: quia causa talis non fuisset devotio specialis erga loca illa sacra. Quando ergo quis votum edit eundi Romam, ut templum D. Petri, Hierosolymam, ut loca a Christo Domino consecrata, Compollellam, ut corpus D. Iacobi videret, & veneretur; tunc votum reservatum est. Opinio communis.

XX. Quæst. XII. *An votum emissum cum aliqua circumstantia sit reservatum, quod omnia circumstantia, remaneat integrum?* Resp. Admirat communis opinio. Vovisti peregrinationem Romanam pedestrem. Episcopus potest in circumstantia tineris pedibus peregrinandi dispensare; secus in voto peregrinationis, quæ fieri potest, quin pedibus, aut sacro indutus, aut stipem precario postulando, eandem exequaris. Idem dicitur communitur de voto ingrediendi Religionem strictiorem, scilicet posse Episcopum dispensare, ut votens amplietur laxiorem. Quod verum habet, si nomine laxioris intelligatur Religio mitior, quæ ceteroquin suam exacte Regulam servat; secus, si intelligeretur Religio ab observantia regulari collapsa, quæ dici solet relaxata, seu laxior. Nemo potest concedere alicui licentiam potest ingrediendi similem Religionem. Votum non petendi dispensationem ab alio quam a summo Pontifice, non est reservatum, ut ex dictis patet.

XXI. Quæst. XIII. *An votum disjunctivum sit reservatum?* Resp. Antequam alterutra pars eligatur, te integra manente, non esse reservatum, tenet communis opinio; ut si vovisti Religionem, aut elemosynam: castitatem, aut ieiunium: quia in voluntate tua est alterutram partem eligere; idcirco dispensare in toto voto Episcopus valet. Dif-

ficultas est, an selecta a vovente parte reservata, sit subiectum episcopali iurisdictioni dictum votum. Vovisti castitatem, aut ieiunium: elegisti castitatem. Tamburinus Lib. III. Decal. cap. XVI. §. 4. n. 30. & 31. Leander tract. 1. disp. XVII. q. CVIII. cum aliis docent votum esse dispensabile ab Episcopo. Negant ex contrario Sanchez Lib. VIII. de matrim. cap. IX. n. 14. & Lib. IV. cap. XL. n. 43. Caltropalus disp. 11. punct. 11. n. 6. Salmanticenses n. 107. utramque opinionem tamquam probabilem referunt, nihil adfirmantes, aut negantes; quod genus tractandi regulas morum, passim a novis Theologis post natum Probabilissimum usurpat, nobis displicet. Patricius Sporer sect. 1. cap. 111. n. 60. ait, esse reservatum, si votens novo voto se ad partem reservationem determinaverit; secus, si simpliciter determinatione eandem elegerit: quæ distinctio vana est; nec enim in dubium revocari potest reservatio, quando novo absolute voto promittit materiam reservatam. Nobis ergo videtur probabilissimum esse reservatum: quia votens deliberato animo elegit partem reservatam, quam sub voto disjunctivo venerat: liquidem tunc votum absolutum & integrum evadit.

XXII. Quæst. XIV. *An sequentia vota sint reservata: Si iurero, si in peccatum lapsus fuero, voce castitatem; si pater meus obierit, ingrediari Religionem?* Resp. De tertio voto sere convenit penes Auctores esse reservatum, quia votum te absolutum est, solumque apparenter explicat conditionem: sensus enim est: Quando pater obierit, ingrediari Religionem. De duobus primis, quæ penalia vocantur, dissidium est. Absolute adfirmant nonnulli esse reservata. Alii sentent esse reservata, conditione impleta. Alii five ante, five post impletam conditionem solum non esse reservata, sed ab Episcopo dispensabilia. Probabilior, & communior sententia est, impleta conditione ea esse reservata; secus, antequam conditio impleatur. Ratio quam adducit Leander q. CXXXI. in contrarium, nullius est momenti. Inquit enim, eiusmodi vota penalia esse, neque oriri ex amore aut castitatis, aut Religionis. Quæ supposito falsa est. Nisi enim præcessisset affectus erga castitatem, & Religionem, quidquam aliud, puta elemosynam, ieiunium, preces, vovisset. Vovit autem castitatem, quia præ aliis rebus sibi eandem placuit. Idem dicendum de altero voto: *Voveo Religionem, si incolimus exiuro: impleta conditione, reservatum est; secus ante.*

XXIII.

XXIII. Contrariam sententiam defendunt falo calamo Salmantic. loc. cit. n. 113. Paucis ego omnia expediám. Plura illi pramittunt de votis conditionalibus; quæ tamen omnia ex superius dictis patent. Quando enim conditio aut est necessaria, aut de præsentibus, aut de præterito, aut generalis, & rei inseparabiliter adherens, ut, Si videro, si pater obierit, si cursum studiorum contumnavero; votum absolutum est: quia conditio tota in verbis sistit. Præfati porro Salmantic. insistent, quæcumque vota vere conditionalia de re futura contingenti, five ante, five post impletam conditionem, non esse reservata; dummodo votens novo, & deliberato consensu, conditione impleta, votum illud non confirmaverit: quia tunc est novum votum absolutum castitatis, & religionis; quod dubio procul foret reservatum. Probant vero suam sententiam: tum quia in votis conditionalibus consensus valde imperfectus est, utpote a conditione pendens; qui semper imperfectus remanet, etiam conditione impleta, quoniam semper idem remanet: tum quia, five penale, five conditionale fuerit votum, non oritur ex amore aut castitatis, aut Religionis.

XXIV. Hæc secunda ratio iam explora superius est contra Leandrum, & iterum convellit. Votum castitatis, & votum Religionis approbate sunt absolute reservata, quando sunt integra & perfecta, quæcumque ratione edantur. Utique supra dictum est, quod si quis votum ederet eundi Romam, vel Compollellam, vel Hierosolymam ob aliquam peculiarem rationem votentis, & non causa inviendi loca sacra, templum D. Petri, D. Iacobi, non esset votum reservatum: quia reipia tale votum non haberet pro obiecto materiam reservatam, sed quæ est subiectum reservationis: præfata namque loca sacra sunt vera materia voti reservati. Quia de causa si quis voveret visitare loca sacra, quæcumque affectu ductus; votum reservatum esset. Porro votum castitatis, vel Religionis reservatum est. Ergo quæcumque ratione ductus votens illud emittat, dummodo integrum sit & perfectum, reservatum erit. Impleta autem conditione, svotum absolutum evadit, & perfectum. Prima ratio quam opponunt, nullius est momenti. Si quidem consensus voti conditionati circa materiam promissam non aliam includit imperfectionem præter suspensionem executionis, usquequum conditio impleatur. Ergo, sublata hac imperfectione, est votum absolutum o-

mini sua perfectione ornatum. Non enim conditio adiecta inficit consensum; quia nec illum directe spectat, sed executionem eisdem. Quare saltem prolius est quod inculant laudati Salmanticenses, nempe votum conditionatum oriri ex imperfecto, & diminuto consensu; quæ imperfectio non tollitur, impleta etiam conditione. Falsa, inquam, est doctrina isthæc. Remota nam quæ causa, removetur effectus. Tota causa imperfectionis quæ in voto conditionato invenitur, est conditio quæ executionem voti suspendit. Ergo, remota, five impleta conditione, votum perfectissimum evadit. Nonne omnes contractus conditionati, positis conditionibus, absoluti evadunt, eisdemque effectus pariunt quos producant contractus omnino absoluti? Hanc sententiam defendunt Soto Lib. VII. de iustit. q. 11. art. 1. ad 4. Azoribus Lib. XI. cap. x. q. XVII. & cap. XIX. q. XIII. Pontius Lib. VIII. de mar. cap. IX. n. 7. Lessius Lib. II. cap. IV. dub. 18. n. 130. Bonacina disp. IV. punct. 7. §. 4. n. 17. Layman Lib. IV. tract. IV. cap. VIII. n. 10. Petrus Passerius q. CLXXVII. art. 1. n. 67. & seq. & alii non pauci.

XXV. Quæst. XV. *Quando summus Pontifex votum reservatum, puta castitatis, commutat in aliud pium opus, puta ieiunium, opus istud esse reservatum?* Resp. Negat communis opinio, & merito. Præfata liquidem quinquæ vota non sunt absolute, & ut rationem generatam votis præferunt, reservata; sed tantum ratione materie. Ergo commutata materia, e. g. castitatis in ieiunium, super hoc ieiunium dispensare poterit Episcopus, & Regulares privilegiati illud commutare valebunt.

XXVI. Quæst. XVI. *An quando præfata quinquæ vota non sunt reservata, quæ ex aliqua parte vel consensus, vel conditionis, vel materie non integre, claudicant, seu subiecta potestati Confessoriorum regularium?* Resp. Quando quinquæ dicta vota non sunt ex aliquo capite reservata, possunt eadem Consularii regulares privilegiati relaxare commutando, non dispensando, ob ea quæ superius dicta sunt.

XXVII. Quæst. XVII. *Qui recipit facultatem per bullam, aut subleum dispensandi, aut commutandi omnia vota, potest ne relaxare etiam reservata?* Resp. Negat communis opinio, nisi exprimat facultas super reservatis: quia hoc aperte colligitur ex Extravag. Etii domini z. de parit. & remiss. ubi statutum, dicta vota a nemine, præterquam a Roma-

no Pontifice, relaxari posse, nisi ex speciali licentia, & certa scientia nostra. Et eodem ritul. cap. si Epif. aliquatur regula generalis tam pro votis, quam pro calibus relevatis, his verbis: *Quia in generali concessione non veniunt ea que non esset quis verosimiliter concessurus*: de Regul. iuris in VI. §. 3r. Si facultas concedatur indefinita super relevatis, comprehenduntur omnia relevata; si excipiantur unum, aut alterum, reliqua omnia relaxari possunt: quia exceptio firmat regulam in contrarium. Quare, si ex relevatis aliqua excipiantur, non excepta poterunt relaxari. Facultas relaxandi votum Religionis non comprehendit votum calitatis, aut e contrario. Que omnia communia sunt penes Auctores.

CAPUT XIII.

Ad validam, licitamque dispensationem iusta rationabilis necessaria est.

I. Quaelibet legis, seu votorum relaxatio bonum finem spectet, necesse est, atque bonum commune: quia potestas collata dispensatori est in edificationem, nequaquam in destructionem. Quoties autem fine legitima causa tali potestate uteretur, id non esset in utilitatem Ecclesie, sed in damnium eiusdem. Hec est omnium Patrum, & Theologorum vox. Pauca subicere lubet ad uberiorum huiusce rei explicationem.

II. Alexander III. cap. de peregrinat. extr. de voto, & voti redempt. *Ab eius qui proficidit, pendet arbitrio, ut consideret diligentius qualitatem persone, & causam commutationis: scilicet an ex infirmitate, seu assensu dicitur, an alia causa probabili, peregrinatio, an recompenfatio melior fuerit, & Deo magis accepta: & secundum hoc habet exinde dispensare.*

III. D. Thomas angelicam plane doctrinam exhibet quam omnes dispensatores prae oculis habere semper debent. Hec namque scribit 2. 2. q. lxxviii. art. 12. in corp. *Prelatus in Ecclesia gerit vicem Dei: & ideo in commutatione, vel dispensatione votorum requiritur Prelati auctoritas, qui in persona Dei determinat quid sit Deo acceptum, secundum illud II. ad Cor. 11. Nam & ego quod donavi, si quod donavi propter vos in persona Christi. Et signanter dicit propter vos, quia omnis dispensatio petita a Prelato debet fieri ad honorem Christi, in cuius persona dispensat, vel ad utilitatem Ecclesie, quae est eius corpus. Et in responsione ad secundam obiectionem: *Quidam dixerunt, quod ideo**

Prelati possunt in votis pro libito dispensare, quia in quolibet voto includitur conditionaliter voluntas Prelati superioris: sicut supra diximus, est, quod in votis substitutionem (pata servat, vel filii) intelligitur conditio, si placuerit patri, vel domino, vel si non veniantur: & sic substituitur abique omnivotosus conscientia possit votum pretermittere, quandoque sibi a Prelato diceretur. Sed predicta positio falso invidetur: quia cum potestas spiritualis Prelati, qui non est dominus, sed dispensator, in edificationem sit data, & non in destructionem, ut patet II. ad Cor. 1. sicut Prelatus non potest imperare ea quae secundum se Deo displicent, scilicet peccata; ita non potest prohibere ea quae secundum se Deo placent, scilicet virtutum opera. Et ideo absolute potest homo vivere ea. Et Magister tamen pertinet diiudicare quid sit magis virtuosum, & Deo magis acceptum. Et ideo in manifestis dispensatio Prelati non excusatur a culpa; puta si Prelatus dispensaret cum aliquo super voto de ingressu Religionis, nulla appareret causa obstante. Si autem esset causa apparet, per quam saltem in dubium verteretur, posset stare iudicio Prelati dispensantis, vel commutantis; non tamen iudicio proprio, quia ipse non gerit vicem Dei: nisi forte in casu in quo id quod vocat, esset manifeste illicitum, & non posset opportune ad superiorem recurrere.

IV. Similia scribit S. Antonius ex Petro de Palude II. Part. tit. xi. cap. 11. §. 8. *Item vota, quod est differentia inter irrationem & dispensationem. Nam irrationem potest fieri sine causa, & ad libitum irritantur, sicut vir ad libitum irritat votum coniugii; ita quod nec ipse peccat irritando, quia omnino facit iniuriam qui utitur iure suo: nec illa votum infringendo, cum fuerit inefficax a principio. Sed dispensatio in voto non fit propter inefficaciam voti, sed propter aliam causam. Unde requiritur non solum auctoritas in dispensante, sed etiam causa ex parte dispensati, scilicet necessitas, vel utilitas eius, vel Republicae in omni genere dispensationis; & in omni dispensante, etiam in Papa: quia nec Petro, nec alteri commissa est auctoritas, seu potestas in destructionem, sed in edificationem: quod est verum in proposito, quia votum obligatio iuri naturali, & divino inhiuratur. Hactenus sanctus Antonius ex Petro de Palude. Porro ipse ibidem §. 9. ex hae fertur. Nota tertio de causa dispensationis. Et quidem in positivo. Sic voto, si iubeo, si pro ratione voluntas: quia quod Principi placuit, legis.*

legis habet vigorem, quamvis Isidorus contradicat: quia lex est quod ratione constituitur, dicit. 1. Consequenter. Sed in his quo sunt iuris divini, secus. Extr. de voto, Non est. Et debent considerari tria, ut in capit. Magni. quid scilicet licet, quid deest, quid expedit. Debet autem esse talis causa quod melius sit recedere a iure communi quam tenere. Non sufficit quod sit aequum bonum; aliter erit dispensatio: & peccat uterque, scilicet dispensans, etiam Papa, & is cum quo dispensatur, si fiat. Unde Hystorici: *Peccat Papa, si sine causa in votis dispensat; nec est obediendum, si manifeste liquet quod sit contra Domini voluntatem: alius in dubio obediendum est.*

V. Igitur non solum illicita, sed invalida etiam est voti dispensatio sine rationabili causa concessa, ut cum praefatis sanctis viris communitur Theologi docent. Et ratio generalis est. Inferior non habet potestatem in legem superioris. Superior autem non presumitur facultatem impetire ad dispensandum in lege abique rationabili causa. Ut quid enim legem talem rogasset, si Prelati eiusdem legis custodes possent pro arbitrio ab eadem subditos eximere? Idcirco communit fere proverbio dicitur, potestatem dispensandi in edificationem, non in destructionem, collatum. Esset autem in destructionem, si pro libito posset dispensatio concedi.

VI. Quae I. An quando causa dispensandi dubia est, Prelatus valeat dispensare? R. Si de causa existente dubitet, utrum namque habeatur nec ne dispensandi causa; tunc omnes teneant dispensationi locum non esse. Certum quippe votum est, & ob incertam causam solvi nequit. Si autem aliqua causa certa sit, solumque ambigitur, num sit insufficientis; tunc dispensationem locum habere potest communitur docent Auctores: & in haec opinionem propendere videtur D. Thomas 2. 2. q. lxxviii. art. 12. ad 2. *Si autem esset causa apparet, per quam saltem in dubium verteretur; posset stare iudicio Prelati dispensantis, vel commutantis. Non debuit Angelicus, utrum dispensatio, vel commutatione aut debeat Prelatus, quando de sufficienti causa dubium occurrit. Igitur, cum causa dispensandi non est manifesta, factus erit votum commutatur, dammodo commutationis sit: quando scilicet necessitas votentis levari abique novo gravi eius incommodationis sit: tunc votum est commutatum; & si autem commutatio ipsa incommoda foret votenti, tunc dispensatio esset conce-*

denda. Nec repugno communi opinioni, in elemationem nempe partem inclinare posse, ac debere Prelatos, quando ex dispensatione nullum consequitur scandalum, aut relaxationis occasio; & alia ex parte votentis utilitas rationabiliter speretur.

VII. Quae II. An valida sit dispensatio, bona fide tam ex parte postulantis petita, quam ex parte concedentis concessa, quando postea deprehenditur, causam quam utraque pars legitime existimabat tempore petitionis, ac concessionis, reipsa falsam esse, & nullam? Resp. Adfirmant Salmanticenses, Sanchez, Lessius, Tamburinus, Leander, Sporer, Roncaglia: quia, inquam, incredibile est aliam esse mentem five superioris humani, five ipsius Dei. Sic enim scrupulosi vitantur, & Prelatorum gesta firma manent. Addit Sporer ad benignitatem Dei pertinere confirmare quae bona fide concessa sunt. Ita arguntur Auctores isti.

VIII. Contraria tamen sententia probabilior est mihi; quam propugnant Gairopalaeus tract. xv. disp. 11. punct. 9. n. 4. Basilus Legionensis I. Part. tract. 111. de leg. disp. p. 8. §. 25. Petrus Passerinus q. lxxviii. art. 1. n. 735. La-Croix Lib. III. part. 1. dub. 8. n. 542. Ratio satis manifesta est. Omnes fatentur, ad validam dispensationem iustam causam requiri; atque superiorem peccare, & quidem graviter, spectata materia gravitate, si abique legitima causa dispensationem largiatur. Ergo, quoties causa ista deficit, dispensatio quoque contraria esse est. Antecedens, nempe nullam esse dispensationem, si nulla adit dispensandi causa; omnes, ut dixi, concedunt, & propugnant. Causam quoque in hac quam verulamur, quaestione desicere, pro certo constituitur adversariis. Quomodo ergo negare audent, dispensationem nullam esse? Quia bona fide reperta fuit vera & legitima causa tempore concessionis? Quid inde? Nil certe aliud hinc colligitur, nisi & dispensationem, & potestorem innocentem esse, & utrumque a culpa quavis immunem fuisse; quoniam causa exiustima fuit vera, & legitima. Ad benignitatem Dei pertinere confirmare ea quae bona fide concessa sunt. Causa tamen requiritur. Numquid autem apparet, ficta, & non vera? Abit. Ad benignitatem ergo Dei spectat confirmare errorem? Quod consentaneum divinae fide bonitati ad culpam non imputare quod bona peragitur fide, veram habet. Sed quod hinc velint inferre, benignitatis quoque divinae esse ratum habere quod falso

falso nititur fundamento, immo quod re ipsa falsum est, & nullum, rationi repugnat. Hoc sane si decet benignitatem probabilisticam, non decet hercle bonitatem divinam. At insilunt, scrupulos vitari, sedam conscientias, regimen felicitis procedere, sedam conscientias, esse prelatas dispensationes. Hæc sunt meræ officinæ, & nuge, seu consuetæ Probabilissimi principia, quibus ultra hæc leges dilatari, & extendi solent. Sola vera legis observantia scrupulos convelit, conscientias sedat, & regimen felix sanctissime conlinit. Scrupulis tollendis, & conscientiarum tranquillandis, & sancto regimini optime consulimus, si dicamus, dispensationem bona fide petitam, & concessam a culpa excusare, usque dum bona fides permaneat. Sublata autem bona fide, & causæ falsitate deprehensa, lex, seu votum servandum est. Quid? Possessor ergo bonæ fidei retinebit bona aliena, etiam cum male fidei dominus evasit? Id consequitur ex advertitorum principis. Verum plura de hoc in tractatu de legibus. An postea e contrario causæ existente vera, & legitima, sed a dispensatore ignorata, valida sit dispensatio temere, & non abque culpa concessa, possit dispensatus eadem licite uti, in tractatu citato de legibus videtur.

IX. *Quæst. III. Quenam sint causæ legitimæ dispensationem impediendi?* Resp. Antequam sigillatim causas assigno, pauca generatim prælabor. Tria, ut advertunt communiter Auctores, in dispensatione observanda sunt. Primum est, quod decet secundum hominem; secundum, quod decet secundum utilitatem; & tertium, quod expedit secundum universale. Illud etiam tamquam principium universale & certum habendum est, scilicet votum, quo gravis est, eo graviore exigere pro dispensatione causam; ita ut proprio quadam congrua sit inter votum quod est relaxandum, & causam talis relaxationis. Vota Religionis, castitatis, triplicis peregrinationis, perpetuo ieiunandi, ingentes elemosinas erogandi, vota gravissima sunt: idecirco gravem pro dispensatione causam exigunt. Vota inferiora, & magis frequenter, paucæ deferendi habitum talis Sancti, inviolandi talem imaginem, adeundi tale Sanctuarium, & his similia, cum sint minoris momenti, minor quoque causæ satis est adobtinendam dispensationem. Ratio obvia est. In votis prioris generis materia Deo per votum consecrata magnopere in illius cultum cedit. Porro nullum adest fundamentum præsumendi, Deum velle remittere so-

lutionem gravis tributi, quando non adesturgens ratio quæ talem suadeat indulgentiam. Hinc est quod communis praxis obinet ut rarissime absoluta dispensatio impertitur in præfatis votis; sed fere semper aliquid commutationis vel ipsi Pontifices summi permittunt, ut communitur omnes docent. Neque tamen hinc inferendum est, nunquam dispensationem integram concedendam esse. Potestas enim in Ecclesia residet dispensandi, distincta a potestate commutandi. Ergo integra, & absoluta dispensatio concedi potest, & quandoque debet; cum iusta & legitima occurrat causa. Nec requiritur quod causæ evidens sit: in moralibus enim non semper necessaria est certitudo evidens: & a sepe haberi non potest. Satis ergo est ut causæ cognoscatur moraliter, seu probabiliter existere; ita ut, omnibus serio inspectis, iudicetur expediens esse & bono communi, & votentis honeste utilitati, votum relaxari.

X. Causæ autem peculiare, quæ sufficere possunt ad dispensationem concedendam, sunt dubitatio de voto emisso, imperfecta deliberatio in votendo, difficillima executio eiusdem, morale periculum sæpe votum violandi ob fragilitatem hominis voto obstricti: item si ob aliquem metum, etiam levem, editum esset. Quilibet ex his causis occurrente Episcopos dispensare valet.

XI. *Quæst. IV. An sola imperfecta deliberatio votentis causæ sufficiens sit ad dispensationem ei concedendam?* Resp. Adfirmant communiter recentiores: quia, inquit, omnes Auctores pro causis concedendæ dispensationis non modo difficultatem in exequendo assignant, verum etiam facilitatem nimiam votendi, & deliberationem imperfectam. Ergo, quando ex his duabus una occurrat causa, dispensatio licite concedi potest. Caieranus 2. 2. q. lxxxviii. art. 12. dub. 3. Soto Lib. VII. de iust. q. 1. art. 2. Prado cap. xxxi. p. xiv. n. 119. Castropalpus disp. 11. punct. 9. num. 7. Suarez Lib. V. cap. xvii. n. 8. Tamburinus Lib. III. cap. xvi. §. 4. art. 13. Sanchez Lib. IV. cap. xv. n. 8. Leander tract. 1. disp. xvii. q. ix. Salmanticensis tractat. xvii. cap. 111. punct. 13. num. 123. Verum hæc sententiæ mihi non probatur. Nam si imperfecta deliberatio fuit ita repentina, & imbecilla, ut votum nullum effecerit, cessat questio. Si vero votum validum maneat, nullumque impedimentum validæ executioni, cur relaxandum votum est? Quando ergo voto valide, licet non cum perfecta deliberatione, emisso additur executionis difficultas,

ido-

idoneam dispensationis causam adesse concedo; si nulla addatur peculiaris gravique difficultas, solum indeliberationem illam nego esse sufficientem dispensandi causam. At, inquit, Auctores inter causas dispensationis enumerant facultatem votendi absque perfecta deliberatione. Hoc concedimus; sed negamus fidem illos rationabiliter talem causam adducere. Et hæc nostram sententiam defendunt Valentia 2. 2. disp. vi. quæst. vii. punct. 7. Suarez Lib. VI. cap. xvii. n. 14. Passerinus quæst. clxxxvii. art. 1. num. 744. ubi alios citat. Quare in praxi summa cautio adhibenda est, quando ob solam imperfectam deliberationem, & facilitatem votendi petitur dispensatio. Expendenda siquidem est istius imperfectæ deliberationis natura, unde habuerit originem; considerata quoque est voti gravitas, & votentis conditio: atque omnibus serio perpenis vel absoluta dispensatio, vel dispensatio commutationis admixta poterit impertiri. Quia de causa votis impuberum, ob solam eorum imbecillam discretionem, tenerramque ratam absolutam dispensatio concedi non debet: quia in illa ætate possunt habere substantem deliberationem, & sepe illam habent. Quando vero eiusmodi votis adiuncta esset difficultas, alia impedimenta, tunc tenera atque faciliore redderet dispensationem, ut optime advertit Passerinus loc. cit. n. 745.

XII. *Quæst. V. An imperfecta deliberatio, orta ex timore mortis, naufragii, alteriusque gravis periculi, sufficiens regulariter sit ad voti dispensationem?* Resp. Adfirmant Salm. n. 123. ex Tamburino, & Tamburinus ex Castropalpus; qui conceptis verbis oppositum docet in eo ipso loco a Tamburino citato, nempe tract. xv. disp. 11. punct. 9. num. 9. sic loquens. *Timor mortis conceptus ex naufragio, infirmitate, vel alia causa ad extorquendum votum non appetita, non præstat regulariter sufficientem causam dispensationis: quia frequenter non excludit materiam deliberationem.* Tamburinus autem Lib. III. in Decalog. cap. xvi. §. 4. num. 18. ait. *Hinc, si quid voti ob timorem mortis, naufragii &c. dispensationem impetrare litige tales: nam tamen si timor non sit ineluctus ad extorquendum votum, præstat tamen regulariter ex Sanchez, & Castropalpus sufficientem causam dispensationis: quia cum immatura deliberatione sic votari solet.* Familiaris est Tamburino huiusmodi in referendis Auctorum sententiis diligentia defectus. Sententiæ Castropalpai vera est. Non enim præfati timores adimunt de-

liberationem necessariam ad votum. Quid quod si omnia, certe plurima vota eduntur ob aliquod malum vitandum, aut commodum adsequendum? Non negaverim tamen, quandoque timorem imminentis naufragii, alteriusve periculi ita mentem perturbare, ut perfectam impediatur deliberationem, atque adeo dispensationem absolutam, aut commutationem intermixtam, varietate circumstantiarum inspecta, concedendam esse. Idem dicendum de voto ex aliqua vehementi commotione iræ, metus, & similibus. Talia communiter non solent esse causæ sufficientes dispensationis; interdum tamen esse possunt.

XIII. *Quæst. VI. An difficultas executionis voti sufficiat pro concedenda voti dispensatione?* Resp. Si difficultas prævia non fuit, sed tota post editum votum appareat, & sit gravis, communis est Auctorum sententiæ, tunc istam adesse dispensandi voti causam; maxime si quidquam commutationis immixtum. Si difficultas prævia fuit, etiam tunc locum esse dispensationis docet Tamburinus loc. cit. num. 18. Tamburinus exierit Spor. sect. 3. num. 40. & sequuntur Salmant. num. 124. qui omnes adfirmant, difficultatem præviam regulariter loquendo causam esse legitime dispensationis. Ego contra aio, regulariter loquendo, ipsam non esse causam dispensationis; quamvis non negaverim, aliquando tales occurrere circumstantias, quibus spectatis, dispensatio concedenda sit. Quamquam porro sint eiusmodi circumstantiæ, iam iam dicam. Ratio quam opponunt Tamburinus, Salmanticensis, Spor, & alique, nullius momenti est, videlicet quod, licet difficultas prævia fuerit, executio tamen semper addit quidquam maioris difficultatis. Hoc utique verum habet. Sed nihil salium est id ex genere suo vel tantillum causæ præbere ad dispensationem concedendam. Cuiuscumque etenim rei, & promissionis executio hanc indivisibilem secum affert difficultatem. Quis vero dixerit, hanc executionis difficultatem vel causam, vel occasionem præbere ad vinculum rei promissæ solvendum? Quare exclamatio Tamburini iniquitatis: O quoties cogitatione soli prælamur, in quæque pericula expulsumus, ad quorum tamen primum occupum rutilamus, & tæge veritatis! aut nihil concludit, aut infert omnia promissa rescindenda esse.

XIV. Dicitur est, absolute difficultatem præviam natura sua haud esse sufficientem dispensandi causam. Occurrere tamen circumstantiæ possunt quæ difficultati addit suffi-

ficien-

scientem pro dispensatione impedienda causam præbere dispensatori valeant; ut si difficultas implendi votum adnexum sit grave & ingens illud violandi periculum. Quare difficultas sine periculo non sufficit; nec quodcumque periculum semel aut iterum votum transgrediendi. Tuac ergo adest sufficiens dispensandi causa, quando talis est difficultas, quæ, persone votantis conditione spectata, coniunctum habet ingens periculum in voti transgressionem frequenter prolabandi. Hæc ratione Alexander III. cap. *Tentens*, qui *Clerici*, *vot. nov.* ob incontinentiam periculum mulieri castitatis voto strictæ dispensationem impedit. Quæ sententia communis est penes Theologos. Soto *Lib. VII. quest. IV. art. 3.* Suarez *Lib. VI. cap. XVII. num. 12.* Passerinus *quest. CLXXXVII. art. 1. num. 752.* & alii fere omnes. Gravis quoque conscientie turbatio idoneam dispensationis causam impedit; ut si votens frequentibus angatur leproculis gravibus, ita ut magis ei noceat quam proficit voti executio.

XV. *Quest. VII. An dubium de voto emisso iusta causa sit obtinenda dispensationis?* B. Si dubium sit de sufficienti, & necessaria intentione tum votantis, tum le obligandi, cum tunc incerta sit voti existentia, fundamentum habetur dispensationis concedende. Quod intelligas velim, dum dubium verum est, seu, ut solet a quibusdam appellari, negativum. Si enim probabiliores adessent rationes pro voto; tunc dubitatio nullam præberet dispensandi causam. Quin nec ipsum dubium solum, nisi aliquid aliud accedat, satis est ad dispensandum votum, sed tantummodo ad commutandum. Similiter, si dubium sit, utrum voti executio impediat maius bonum, eultrumque divinum, incertum constituit votum, & præberet dispensandi causam, ut communit Theologi docent.

XVI. Tandem, si boni communis incrementum, aut damnum eiusdem exigat voti relaxatio; dispensatio concedi potest. Quamobrem ad sedandas lites, & tranquillitatem donandam provinciæ, vel civitati, dispensari potest cum homine voto castitatis obstricto; idemque dicunt de eo qui ob votum ieiunandi impediatur exercere lectiones, aut conciones valde civitati utiles. Item, si votum cedat in damnum domus, ut si ex absentia votantis concedi facile possit. Quare ad conservandam illudrem familiam, in voto castitatis dispensari poterit; si aliquid commutationis addatur. Denique maius ipsius

votentis spirituale bonum poterit esse sufficiens dispensandi causa. Finis namque voti est bonum spirituale votantis. Quoties ergo executioni voti maius bonum votantis impediatur, & eisdem relaxatio conferret in illius maiorem utilitatem, satis rationabilis foret causa dispensandi.

XVII. Placet in calce huius capituli advertere, quod, quamquam verum sit, vera, & manifesta existente causa, posse superiorem absolute dispensare in votis, quia talis potestas respicit residet in Prælati Ecclesiæ; admodum raro tamen occurrit causa adequata dispensandi absolute, præsertim in votis gravioribus & perpetuis. Hinc ipsa Sedes apostolica vix dispensationem imperitur sine aliqua commutatione. Et hæc omnia communia sunt. Quid, si vera, & evidens causa dispensandi absolute habeatur? Tenetur ne superior dispenset? Adfirmat Passerinus *n. 760.* ipsi aliquando tenent, quando scilicet omnibus expensis iudicet aut bono communi, aut bono privato spirituali votantis id graviter expedire.

CAPUT XIV.

De votorum commutatione, ac de illis qui vota commutandi facultatem habent.

I. **C**ommutare est unum pro alio substituire. Quare commutatio voti non aufert illius vinculum, sicuti dispensatio; sed, vinculo voti manente, alteram substituit materiam, quæ in prioris locum succedat; seu clarior, in commutatione solvitur prius vinculum, & aliud subrogatur. Commutatio ergo voti definitur potest: *Permutatio unius materia pro altera sub eadem voti obligatione.* Differt ab irritatione, quæ est actus potestatis dominantis auferentis omnem obligationem, nulla etiam occurrente causa, re absolute spectata, ut supra dictum est. Discrepat rursus a dispensatione, quæ tollit omnem obligationem.

II. Commutatio est effectus iurisdictionis spiritualis. Omnes illi qui possunt dispensare vota, valent etiam ea commutare, quamquam non e contrario; quod verum habet non solum de iis qui potestatem fruuntur ordinaria, verum etiam de illis qui potestatem delegata intrinseci sunt. Cur commutatio sit actus iurisdictionis, docet D. Thomas in IV. dist. xxxviii. quest. 1. art. 4. questiuone. 4. *In commutatione est quidam contractus, qui non potest perfici sine consensu utriusque partis. Unde non potest fieri immutatio voti*

nisi

nisi interveniat consensus eius qui vicem Dei gerit in terris, scilicet Prælati, nisi forte unum votum ab alio includatur. Et quia votum Religionis includit omnia alia vota, tum ratione perpetuitatis, tum ratione obedientiæ, quæ bono voluntatem suam Deo tradit, per quam sui, & omnium dominus esse potest; ideo ille qui aliquod votum temporale fecit, potest, non requisita alicuius Prælati dispensatione, Religionem intrare non obstante voto precedente, quod ingressum Religionis impediret.

III. *Quest. I. An quis propria auctoritate valeat suum votum commutare in bonum evidens melius?* Resp. Quoniam non leve diffiduum est inter Auctores super proposita questione, accuratius ea discutienda est. Et primum convenit inter omnes, quod, quando melius, seu maius bonum futurum est in materie promissæ incremento, quicquid valeat propria auctoritate votum suum permutare. At hæc non est commutatio, seu substitutio unius pro alia materia; seu est abundantior solutio; ut, si votiiles erogare centum aureos in elemosynam, & erogare ducentos. Similiter, si promississes centum argenteos, & dares centum aureos, non esset vera commutatio, sed redundanti solutio: tota quippe diversitas materialis est, quia aurum prævaleat argento; & quantum ad solvenda promissa diversitas inter aurum & argentum nulla reputatur, quia hoc in illo includitur. Porro, quando minus bonum includitur in maiori bono, tunc non est vera commutatio, de qua in præsens; sed, ut diximus, perfectior voti observatio. Hoc colligitur ex doctrina D. Thomæ, qui docet, quemquam posse propria auctoritate vota quæcumque privata, etiam reservata, commutare in votum Religionis; quia hoc omnia alia particularia vota includit, quemadmodum universale singularia continent. Inquit enim 2. 2. q. lxxxviii. art. 12. ad 1. *Dicendum, quod omnia alia vota sunt quædam particularium operum; sed per Religionem homo totam vitam suam Deo obsequio deputat. Particulare autem in universali includitur.* Et ideo *Decretalis dicit, quod reus voti fracti non habetur qui temporale obsequium in perpetuum Religionis observantiam commutat.* Controversia ergo est de vera commutatione, in qua una pro alia disparata materia subrogatur; ut, si votiuit ieiunium, & illud in elemosynam commutes; si promississet recitare officium B. Virginis, & recites postea plura Rosaria. Hic est verus questionis status.

IV. Prima sententia, quam omnes novi Moraliste sustinent, adfirmat, quemque, si

ve laicum, sive ecclesiasticum, sive virum, sive mulierem, propria auctoritate posse suum votum commutare in id quod est evidenter melius. Ab Auctoribus recentioribus abhinc: quia, ut dixi, omnes recentiores in hæc concedunt sententiam. Constat Sanchez *Lib. IV. cap. xlix. n. 4.* & Salmanticenses *tract. XVII. cap. 111. punct. 14. num. 132.* ubi plures citant Auctores. Probat autem primum ex cap. *Scripturæ* de voto. *Reus fracti voti non habetur qui temporale obsequium in perpetuum votum Religionis observantiam commutare.* Et ex cap. *Licet* de Reg. ubi decernitur, licentia petita, quamquam non obtenta, licitum esse transire de laxiori ad arctiorem Religionem. Unica autem illius sententiæ ratio hæc est. Quod est evidenter melius, est Deo gratius, & acceptius. Quod autem Deo magis gratum est, non licet non ei placere. Quod rursus Deo placet, licitum est. Ergo commutatio voti in aliquid evidenter melius propria votantis auctoritate facta licita est. Enimvero, cum voluntas Dei sit rectissima, non potest non acceptare quod revera est magis bonum, magisque perfectum. Quando ergo evidenter constat, materiam substitutam esse aliqum ulla dubitatione meliorem; non videtur ambigendum, quin possit materia minus bona voto promissa in hæc manifeste meliorem commutari. Tamen si hominibus non semper placeat quod melius est, sed quod est illis magis commodum; id tamen de Deo suspicari haud possimus: ex sua quippe rectitudine ferat in id quod melius revera est. Arque ita, quando nobis constat evidenter, subrogatam voto materiam esse meliorem, nobis quoque constat de consensu ipsius Dei eandem materiam acceptantem. Hoc est unicum fundamentum illius sententiæ; quæ, si recentiorum Theologorum auctoritas spectetur, non modo probabilis, sed communissima, & probabilissima apparet.

V. Secundam sententiam conceptis verbis docet D. Thomas in IV. dist. xxxviii. q. 1. art. 3. *quædam*. ut in corp. *Commutatio est quidam contractus, qui perfici nequit obsequio consentiens utriusque partis: & ideo nequit fieri sine consensu eius qui vicem Dei gerit in terris.* Hæc D. Thomæ doctrina ex ipsa Scriptura eruta est, in qua *Levit. xxvii. vers. 9.* hæc habentur. *Animal autem quod immolatur potest Domino, si quis voterit, sanctum erit, & mutari non poterit, id est nec melius melio, nec peius bono; scilicet nec melius in maius, nec peius in bonum: quod si mutaverit, &*

ipsum